

ภาพปฐมสมโพธิ: บทบาทหน้าที่ในการทำนายชะตาชีวิต ของชาวผู้ไทบ้านคำบง อ.ห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์

Submitted date: 5 February 2018

Revised date: 9 April 2018

Accepted date: 4 June 2018

สุทธินันท์ ศรีอ่อน^๑

บทคัดย่อ

บทความนี้ ศึกษาบทบาทหน้าที่ของภาพปฐมสมโพธิที่ใช้ทำนายดวงชะตาชีวิตของชาวผู้ไทคำบงในงานบุญเทศน์มหาชาติ ณ วัดประสิทธิ์โพธิ์ชัย บ้านคำบง ต.คำบง อ.ห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาของภาพชุดดังกล่าวเป็นภาพพุทธประวัติที่มาจากวรรณกรรมเรื่องสำคัญคือปฐมสมโพธิกถา โดยชาวผู้ไทคำบงใช้ภาพวาดชุดดังกล่าวมาปรับใช้สำหรับทำนายชะตาชีวิตของชาวบ้าน การใช้ภาพวาดปฐมสมโพธิในการทำนายจึงสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์กันระหว่างวรรณกรรมพุทธศาสนากับศิลปะ จิตรกรรม และวิถีชีวิตของผู้คน ภาพปฐมสมโพธิชุดดังกล่าวมีผลกระทบต่อระบบความเชื่อเกี่ยวกับชะตาชีวิตของชาวผู้ไทบ้านคำบง เนื่องจากเป็นภาพวาดที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติจึงถือกันว่ามีศักดิ์สิทธิ์ อนึ่งวิถีชีวิตของชาวผู้ไทคำบงผูกพันกับพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ดังนั้นเรื่องราวของพระพุทธรูปเจ้าในภาพปฐมสมโพธิจึงมีอิทธิพลต่อระบบความคิดและความเชื่อของคนในชุมชนที่มีระบบความเชื่อถือนั่นคงในพระพุทธรูปศาสนาภาพปฐมสมโพธิที่ใช้ในการทำนายมีทั้งหมด ๘๐ ภาพ ประกอบด้วยภาพเรื่องราวของพระพุทธรูปเจ้าทั้งในทางที่ดีและไม่ดีคืออาจมีทั้งผจญปัญหาและอุปสรรค การจับฉลากหมายเลขภาพวาดแล้วนำเรื่องราวในภาพวาดมาตีความทำนายชะตาชีวิตชาวผู้ไทดังกล่าว จึงทำให้ภาพวาดปฐมสมโพธิมีบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้ทำนายความเป็นไปของชีวิตชาวผู้ไทคำบง

คำสำคัญ: ปฐมสมโพธิ, บทบาทหน้าที่, การทำนายชะตาชีวิต, ชาวผู้ไทคำบง

^๑ อาจารย์ประจำสาขาภาษาและวรรณคดีตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Pathomsombodhi Paintings: The Function for predicting the life of Phutai Ban Khambong people, Huai Phueng District, Kalasin Province

Sudhinan Sri-on¹

Abstract

The purpose of this article was to study the fortune-telling function of the Pathomsombodhi paintings in Prasitbochai Temple, Bankhmbong Khambong Sub-district, Huayphueng District, Kalasin Province, during the Phutai's Vessantara chanting ceremony. The study found that the contents of the paintings were related to the stories about the Buddha in Pathomsombodhi literature. The Phuthai Khambong people have constructed a new meaning and a new function to these paintings by using them as a tool for fortune-telling. The use of the paintings of the Buddha's stories to predict people's life reflects the relationship among Buddhist literature, art and people's ways of life. The Pathomsombodhi paintings affected the belief about the future life of the Phuthai Khambong people because the paintings contained the Buddha's stories, which are believed to be highly scared. Moreover, as the ways of life of the Phuthai Khambong people are highly connected with Buddhism, the Buddha's stories in the Pathomsombodhi paintings strongly influence the system of thinking and belief of the Phuthai Khambong people. The Buddha's stories in the Pathomsombodhi paintings included various positive and negative stories about the Buddha. When a person picks up a number to select a painting, the story in the selected painting can be used to interpret and predict the future of that person. Thus the Pathomsombodhi paintings have taken on the function as a fortune teller, forecasting the people's life.

Keywords: Pathomsombodhi, Function, predicting the life, Phutai Khambong People.

¹ A lecturer in Department of Eastern Languages and Literature, Faculty of liberal Arts, Ubon Ratchathani University.

บทนำ

บรรดาวรรณคดีพระพุทธานุศาสน์ ศาสดาประวัติหรือประวัติพระพุทธรูปเจ้า คัมภีร์ปฐมสมโพธิกถาเป็นวรรณคดีพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดเล่มหนึ่ง อันมีเนื้อหากล่าวถึงพระพุทธรูปประวัติโดยตรงและอย่างกว้างขวางโดยพิสดาร (Yamnadda, 2000, p. 138) อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล (Laolerdworakul, 2003, p. 543) ได้ศึกษาวรรณกรรมปฐมสมโพธิกถาสำนวนของสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสกับวรรณกรรมปฐมสมโพธิสำนวนและฉบับอื่นได้ข้อสรุปว่า ปฐมสมโพธิเป็นวรรณกรรมพุทธประวัติที่แพร่หลายที่สุดในประเทศไทยและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งยังมีวรรณกรรมที่ใช้ชื่อ “ปฐมสมโพธิ” เขียนด้วยภาษาต่าง ๆ มากถึง ๙ ภาษาได้แก่ ภาษาไทย (สยาม) ภาษาไทยยวน ภาษาไทยล้านนา ภาษาไทยอีสาน ภาษาไทเขิน ภาษาไทลื้อ ภาษาลาว ภาษาบาลี ภาษามอญ และภาษาเขมร ปฐมสมโพธิที่เก่าแก่ที่สุดได้แก่ปฐมสมโพธิกถาภาษาบาลีอักษรธรรมล้านนา ซึ่งมีหลักฐานว่า แต่งขึ้นที่เมืองท่าล้อยซึ่งครั้งหนึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรมอาณาจักรล้านนา ปฐมสมโพธิสำนวนนี้นอกจากเป็นที่มาของปฐมสมโพธิภาษาไทยหลายภาษาแล้ว ยังวิวัฒนาการเรื่อยมาจนเป็นปฐมสมโพธิกถาพระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส นอกจากนั้นอนันต์ยังได้สรุปไว้อีกว่า ชื่อปฐมสมโพธิกถานั้น เป็นชื่อที่สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสทรงใช้เรียกปฐมสมโพธิสำนวนที่พระองค์แปลมาจากปฐมสมโพธิภาษาบาลีเพื่อให้แตกต่างกัน คำว่า “ปฐมสมโพธิ” เป็นนามสามัญที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “พุทธประวัติ”

เนื้อเรื่องดั้งเดิมของปฐมสมโพธิเป็นประวัติพระสิทธัตถะโพธิสัตว์ โดยเนื้อเรื่องเดิมมีทั้งที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องในวรรณกรรมพุทธประวัติสายบาลีและนอกสายบาลี ปฐมสมโพธิภาษาบาลีและปฐมสมโพธิกถาพระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสมีเนื้อเรื่องสอดคล้องกับวรรณกรรมพุทธประวัติสายบาลีที่มีอยู่ก่อนหน้า เป็นปฐมสมโพธิที่มีเนื้อเรื่องละเอียดสมบูรณ์ที่สุดในบรรดาคัมภีร์ชื่อปฐมสมโพธิทั้งหมด (Laolerdworakul, 2003, p. 543-544) หนังสือที่ชื่อปฐมสมโพธิกถาว่าโดยเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของผู้นิพนธ์ก็คือพระประวัติของพระพุทธรูปเจ้าโดยละเอียดพิสดารนั่นเอง แต่พรรณนาเกินกว่าขอบเขตออกไปมาก ปฐมสมโพธิกถามีใช้เพียงงานทางพุทธศาสนาธรรมดามีอยู่เป็นจำนวนมากทั่วไป

หากเป็นหนังสือที่มีระดับเป็นวรรณคดีชั้นเยี่ยมอีกด้วย ภาษาที่ใช้ขัดเกลาทุกแง่ทุกมุม มีความวิจิตรบรรจงและมีความไพเราะเป็นที่จับจิตจับใจผู้ฟังผู้อ่านอย่างยิ่ง (Yamnadda, 2000, p. 139-140) จากข้อค้นพบของอนันต์ เหล่าเลิศวรกุล และ ข้ออธิบายของศักดิ์ศรี แย้มนัตตา ควรตั้งข้อสังเกต ๒ ประการ ดังนี้

๑) ปฐมสมโพธิน่าจะเป็นวรรณกรรมพุทธประวัติที่ได้รับความนิยมมากใน ชาวพุทธชนเผ่าไทซึ่งมีรากวัฒนธรรมร่วมกัน ทั้งยังน่าจะเป็นวรรณกรรมศาสนาประวัติ เรื่องสำคัญที่แพร่หลายในไทยและลาว

๒) ปฐมสมโพธิกถาพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ ประมานชิตชิโนรส น่าจะถือได้ว่าเป็นสำนวนเอกในหมู่ชาวพุทธในประเทศไทย

ทั้งนี้ยังปรากฏข้อมูลว่า ปฐมสมโพธิกถาพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหา สมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสยังเป็นที่มาของจิตรกรรมของงานจิตรกรรม เวชกร ซึ่งเป็นผลงานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมมีบทบาทต่อผลงานศิลปะ นอกจาก เรื่องราวในปฐมสมโพธิกถาจะมีความสำคัญในแง่วรรณคดีศาสนาประวัติเรื่องสำคัญ แล้ว ยังปรากฏข้อมูลว่า มีการใช้ภาพปฐมสมโพธิกถาในการทำนายดวงชะตาของผู้คน ชาวผู้ไทบ้านคำบง^๒ ต.คำบง อ.ห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์ ลักษณะดังกล่าวควรเชื่อได้ว่า เป็น บทบาทสำคัญของวรรณกรรมพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธชนเผ่าไทหรือ พุทธศาสนาแบบท้องถิ่น (Local Buddhism) ที่กล่าวเช่นนี้เพราะชาวผู้ไทบ้านคำบง นับถือทั้งผีและพุทธ ปรากฏหลักฐานสำคัญเป็นศาลผีปู่บุญและยาเศรษฐกิจในพื้นที่ หมู่ที่ ๑ กิ่งเนื้อที่ถึง ๑๐ ไร่เป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีเจ้า (ตัวแทนของศาล) คอยรักษาดูแล (Chujumrun, and others, 2010, p. 250) แต่ระบบความเชื่อหลักยังอิงอยู่

^๒ ข้อมูลเอกสาร “ภูไทยกาฬสินธุ์” ให้รายละเอียดว่า “ชาวผู้ไทบ้านคำบงเป็นชาวผู้ไท ที่อพยพแยกตัวออกมาจากพี่น้องผู้ไทบ้านคำม่วง หรือ บ้านโคกมือง ระยะทางห่างจากบ้านคำบง ๑ กม. เมื่อ พ.ศ.๒๔๒๑ เพราะมีโรคระบาด และว่า ชาวผู้ไทที่อพยพมาอยู่ที่ อ.ห้วยผึ้งทั้งหมดได้อพยพแตกตัวมาจากกลุ่มผู้ไทที่อาศัยตั้งรกรากที่บ้านภูแล่นช้าง อ.นาคู จ.กาฬสินธุ์ และผู้ไทกลุ่มดังกล่าวทั้งหมดได้อพยพครัวเรือนมาจากบ้านบก บ้านด้วยนายมไกล้เมืองเข้ไปนประเทศลาว โดยการนำของกลุ่มอุปฮาด ขุนเทพ ขุนมีสิทธิ์ โคตรหลักคำ และหมอลำพอมอนราวปี พ.ศ. ๒๓๘๔ (Chujumrun, and others, 2010, p. 249-254)

กับพุทธศาสนา และมีความเชื่อเรื่องการทำนายภาพปฐมสมโพธิ ลักษณะเช่นนี้อาจทำให้พิจารณาได้สองมุมมองคือ แง่หนึ่งควรถือได้ว่าชาวพุทธผู้ไทค่าบงได้ยึดถือพระพุทธรูปเจ้าเป็นที่พึ่ง และนำเอาเรื่องราวชีวิตของพระพุทธรูปเจ้ามาปรับใช้ให้สัมพันธ์กับชีวิตตน อีกแง่หนึ่งอาจมองได้ว่า ชาวผู้ไทค่าบงคงมองเห็นความไม่มั่นคงในชีวิต ทั้งเห็นว่า ภาพปฐมสมโพธิมีอำนาจที่สามารถทำนายเรื่องราวในชีวิตทั้งในอดีตและอนาคตได้ ข้อสังเกตมุมมองทั้งสองสอดคล้องกับความเห็นของ Thitathan (1990, p. 5) อธิบายว่า “ความไม่มั่นคงทางจิตใจของมนุษย์นี้เป็น “สากล” แต่วิธีการที่แต่ละสังคม แต่ละวัฒนธรรมนำมาบำบัดรักษาใจนี้เป็นเรื่องของแต่ละวัฒนธรรม เป็นการสร้างสรรค์ เป็นประเพณีปฏิบัติของแต่ละวัฒนธรรม” นอกจากลักษณะข้างต้นแล้วยังมีความเป็นไปได้ที่ตัววรรณกรรมปฐมสมโพธิกถาอาจมีบทบาทหน้าที่ต่อวิถีชีวิตของผู้คนชาวผู้ไทค่าบง ทั้งนี้ยังเห็นได้ว่าวรรณกรรมมีบทบาทต่อจิตรกรรม จากนั้นตัวจิตรกรรมภาพวาดกลับมีอิทธิพลและบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนผู้ไทบ้านค่าบง อันเป็นชุมชนเดียวกันคือ มีความเชื่อเหมือนกันจนกลายเป็นพิธีกรรมที่มีบทบาทหน้าที่ต่อผู้คนในสังคม

ชาวผู้ไทค่าบงได้อนุรักษ์ประเพณีนับถือผี ดังจะเห็นว่าผีพิธิเฮยา เลี้ยงผีในงานแต่ง เลี้ยงผีบ้านในงานเดือน ๖ เป็นต้น แต่ต่อมาชาวผู้ไทบ้านค่าบงได้รับเอาประเพณีของชาวลาวอีสานที่เข้ามาในชุมชนผ่านประเพณีการแต่งงานข้ามชนเผ่า โดยได้รับเอาประเพณีบุญต่าง ๆ เช่น บุญข้าวจี่ บุญพระเวส บุญสงกรานต์ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก ประเพณีวันออกพรรษา บุญกฐิน เป็นต้น มาปฏิบัติ และบุญที่ถือว่าเป็นบุญใหญ่ของชาวผู้ไทค่าบงคือ บุญพะเหวดหรือเทศน์มหาชาติเดือน ๔ (Chuaumrun, and others, 2010, p. 251) ในในงานบุญพะเหวดจะต้องจัดให้มีการทำนายชะตาชีวิตจากภาพปฐมสมโพธิทุกปี (Buchatip, 2017, March. 18)

พระครูประสิทธิ์ชัยภินันท์ (Chayapinan, P.Monk, (2017 March, 18)). อายุ ๕๙ ปีรองเจ้าอาวาสวัดประสิทธิ์โพธิ์ชัย อธิบายลักษณะพิธีกรรม และองค์ประกอบพิธีกรรมทำนายว่ามีลักษณะและองค์ประกอบ ดังนี้

๑) อบรมผู้บรรยายภาพปฐมสมโพธิและคัดเลือกจากอดีตพระคือผู้ที่เคยบวชเรียนมาและมีประวัติเคยเทศน์ปฐมสมโพธิในช่วงเวลาที่เป็นพระภิกษุมาก่อน

ภาพปฐมสมโพธิ: บทบาทหน้าที่ในการทำนายชะตาชีวิตของชาวผู้ไทบ้านค่าบง อ.ห้วยผึ้ง อ.ภพพิสัย ๖๕

๒) ก่อนทำพิธีจะเริ่มการทำนายปฐมสมโพธิจะต้องมีพิธีการสำคัญคือบูชาพระรัตนตรัย

๓) รับศีล ๕ และตั้งขันหมากเบ็งหรือบายศรีปากชาม พร้อมขันธ ๕ ขันธ ๘ บูชาพระรัตนตรัย

๔) พระที่เป็นประธานสงฆ์สวดบทชุมนุมเทวดา (สวดบท สักเค กาเมฯ) และอัญเชิญเทวดา

๕) เจริญพระพุทธมนต์-สวดบทธรรมจักกัปปวัตตนสูตร

๖) ประธานสงฆ์ให้อโวาท ประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ผู้อ่านฝอยคำทำนาย และร่วมในพิธี

๗) เริ่มพิธีทำนายโดยให้ประธานฝ่ายฆราวาสซึ่งมักเป็นกำนันเป็นผู้เริ่มก่อน

พระครูประสิทธิ์ชัยยานันท์ยังอธิบายต่ออีกว่า การประกอบพิธีเช่นนี้ก็เพื่อให้เกิดสิริมงคลและเกิดความแม่นยำในการทำนาย ประการสำคัญคือก่อนวันงานต้องให้อ่านปฐมสมโพธิและแจกคู่มือให้ผู้เข้าอบรมไปศึกษาก่อนในระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นจะนัดให้มาทดสอบการเล่าเรื่องราวปฐมสมโพธิเพื่อเป็นการทดสอบ ผู้ผ่านการทดสอบจึงจะให้เป็นผู้บรรยายหรือชี้แจงฝอยคำทำนายได้ เมื่อพิจารณาลำดับพิธีจะพบว่า การคัดเลือกผู้อ่านคำทำนายมักเป็นชายที่มีความรู้พระพุทธศาสนาผ่านการบวชเรียนและเคยเทศน์ปฐมสมโพธิมาก่อน สะท้อนการคัดเลือกผู้ทำนายที่มีองค์ความรู้ ศาสดาประวัติ ส่วนลักษณะและองค์ประกอบของพิธีสะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งเทวดาและพระรัตนตรัย โดยเฉพาะการนำเอาบทธรรมจักกัปปวัตตนสูตรมาใช้เป็นบทสวดสำคัญ แสดงให้เห็นว่า การสวดมนต์ในพิธีทำนายเป็นพิธีใหญ่เพราะบทดังกล่าวมีสวดกันในช่วงเวลาสำคัญ เช่น พิธีสมโภชพระพุทธรูป พิธีเฉลิมฉลองปีใหม่ หรือสวดในงานบุญของผู้มีศักดิ์ใหญ่ ดังนั้นเมื่อสวดในพิธีทำนายดวงชะตาจึงถือว่าดวงชะตาชีวิตของผู้คนเป็นสิ่งสำคัญ พิธีกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ภาพพระศาสดาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในมุมมองของชาวผู้ไทบ้านคำบง เมื่อจะทำนายต้องมีการเชิญเทวดาคัลยา ๆ กับการประกอบพิธีทางพุทธศาสนา และเป็นลักษณะสำคัญที่สื่อให้เห็นระบบความเชื่อของชาวบ้านและศาสนาพุทธในระดับที่ชาวบ้านนับถือ (Popular Buddhism)

สำหรับผู้เข้าร่วมพิธีทำนายจะต้องบูชาพระรัตนตรัยก่อนทุกคน Phoofaek (2017 March, 18) อธิบายว่า ผู้เสี่ยงทายจะต้องจุดธูปอธิษฐานให้ดีแล้วภาพปฐมสมโพธิจะบอกชะตาชีวิตว่าเลวหรือร้ายอย่างไร และชีวิตจะเป็นไปอย่างไร ขึ้นอยู่กับการเสี่ยงทายปฐมสมโพธิ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับแรงอธิษฐาน ความเชื่อ หรือการกระทำของตนเอง ผู้คนชาวคำบงต่างเชื่อมั่นว่า การทำนายเช่นนี้ตรงกับ การดำเนินชีวิตให้เป็นไปของตนเองและคนในครอบครัว ดังนั้น ก่อนจะเริ่มพิธีกรรมทำนายปฐมสมโพธิจึงต้องมีพิธีสำคัญคือเปิดด้วยการเจริญพุทธมนต์และต้องมีการสวดบทอัญเชิญเทวดามาชุมนุม ลักษณะเช่นนี้สะท้อนว่า เมื่อนุชย์เชื่อว่าอำนาจของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมีต้นเหตุ ศาสนาจึงเป็นเรื่องวิธีการที่ทำให้มนุษย์มีความสุขใจขึ้นทั้งสิ้น (Thitathan, 1990, p. 8) ภาพปฐมสมโพธิในมิติที่สัมพันธ์กับชาวผู้ไทคำบงจึงมีความหมายมากกว่าภาพวาดทั่ว ๆ ไป คือมีบทบาทหน้าที่ทำนายดวงชะตาชีวิตของผู้คนและมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของชาวผู้ไทบ้านคำบง

Nathalang (2009, p. 363) อธิบายว่า บทบาทหน้าที่ของคติชนมี ๓ ประการสำคัญ คือ ๑) บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม ๒) บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม ๓) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากเกณฑ์ทางสังคม วิลเลียมบาสคอม (William Bascom) (1965, p. 281-298 อ้างใน Nathalang, 2009) ผู้เขียนบทความเรื่อง “Four Function of Folklore” ชี้ให้เห็นว่า เราควรสนใจบริบททางสังคมของคติชน (social context of Folklore) ทั้งนี้บาสคอมได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมว่ามีด้วยกัน ๔ ประการคือ ๑) ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ๒) ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ๓) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคมและ ๔) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจ Green (1997, p. 386) ให้แง่มุมเกี่ยวกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนวิทยาว่า ในการศึกษาคติชนหรือข้อมูลทางคติชนสิ่งสำคัญและเห็นว่าหัวข้อสำคัญทางคติชนที่ต้องมีคือ**บทบาทหน้าที่** นี่เองคือความคาดหวังว่า ทุกสาขาวิชา เรื่องราวนิทานความเชื่อพื้นบ้าน เพลงต้องมีบทบาทหน้าที่บางอย่างเพื่อตอบสนองความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรมหรือทางด้านจิตใจ มุมมองเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ

Bronislaw Malinowski ที่มองว่า ทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์จะต้องมีบทบาทหน้าที่ในระดับทฤษฎี functionalism มีความสำคัญและมีบทบาทมากในมิติของวรรณกรรมเชิงสังคมศาสตร์ ดังนั้น บทความนี้จึงจะอาศัยแนวคิดดังกล่าวว่าเพื่อเสนอว่า ภาพปฐมสมโพธิฝีมือเหม เวชกร มีบทบาทหน้าที่ต่อการทำนายชะตาชีวิตของชาวผู้ไทบ้านคางบงอย่างไร และภาพพระศาสดามีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะสื่อกลางในพิธีกรรมทำนายอย่างไร

ภาพปฐมสมโพธิกับหน้าที่ในการทำนาย

ลักษณะดังกล่าวข้างต้นทำให้ควรสังเกตว่า เรื่องราวของศาสดาและภาพประวัติศาสตร์มีบทบาทหน้าที่ทางโลกิยะ คือ ศาสนาไม่ได้มุ่งเน้นสอนให้ต้องหลุดพ้นหรือเข้าถึงโลกุตระเท่านั้น แต่ศาสนามีบทบาทหน้าที่อำนวยความสะดวกทางโลกิยะอีกด้วย โดยจากข้อมูลการใช้ภาพปฐมสมโพธิทำนายชะตาชีวิตของผู้คนกลุ่มหนึ่ง ดังจะเห็นว่า ก่อนที่จะเริ่มต้นการทำนายจะต้องมีพิธีกรรมเริ่ม มโนทัศน์และกรอบแนวคิดเรื่องพิธีกรรมมักตรึงข้ามกับการแสดงออกและการพูดปดในชีวิตประจำวัน นั่นคือ พิธีกรรมจะมีรหัสที่เป็นคำพูดหรือโคลกพิเศษใช้ภาษาที่น้อยคนจะฟังเข้าใจ มีจังหวะจะโคนมีแบบแผนชัดเจน (Feungfusakul, 2551, p. 65) จากข้ออธิบายของอภิญญา น่าจะสอดคล้องกับการใช้ภาพปฐมสมโพธิทำนายของชาวผู้ไทคางบง ทั้งนี้เพราะปรากฏว่า ก่อนเริ่มพิธีกรรมทำนายหรือเสี่ยงทายจะต้องมีการประกอบพิธีสวดมนต์และอัญเชิญเวดามาร่วมในพิธี ซึ่งถือเป็นการใช้ภาษาในรูปแบบพิเศษ และมีพิธีกรรมดังกล่าวเป็นที่รองรับก่อนใช้ภาพปฐมสมโพธิทำนาย ดังนั้น พิธีกรรมจึงสำคัญกับการเริ่มปฐมสมโพธิทำนายดวงชะตาชีวิตของผู้คน Durkhiem (เดอร์ไคม์) กล่าวว่า ถ้าไม่มีพิธีกรรมพระเจ้าก็ตาย ถ้ามีพิธีกรรมพระเจ้ายังอยู่ ทั้งนี้เพราะพระเจ้าจะมีอยู่หรือดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อคนยังเชื่อว่ามีพระเจ้าอยู่ การประกอบพิธีกรรมเป็นการสืบทอดความเชื่อตนเอง (Thitathan, 1990, p. 10) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรสังเกตได้ว่า พิธีกรรมที่มีขึ้นก่อนการเปิดให้ผู้คนมาร่วมในพิธีทำนายดวงชะตาชีวิตก็เพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้ปรากฏ ดังนั้นแง่หนึ่งพิธีกรรมเปิดทำนายปฐมสมโพธิของชาวผู้ไทคางบงจึงน่าจะมีผลต่อการสร้างคำทำนายให้มีความศักดิ์สิทธิ์ และมีผลต่อความเชื่อมั่นในคำทำนายด้วย ดังปรากฏข้อมูลว่ามีผู้เชื่อมั่นในคำทำนายและรูปแบบพิธีกรรมคำทำนายปฐมสมโพธิ

รัตนารณ ภูธรเลิศ (Phuthonlert. (2017 March, 18)) อายุ ๔๑ ปี ครูโรงเรียนบ้านหนองขอนแก่น ต.หนองฮีบุตร อ.ห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์ กล่าวว่า ตนเองจับฉลากปฐมสมโพธิเสี่ยงทายชะตาชีวิตมาตั้งแต่ตอนเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๖๐ ซึ่งจะเดินทางมาจับทุกปีไม่ขาด โดยคำทำนายที่ได้จากการเสี่ยงทายจับหมายเลขภาพปฐมสมโพธิมีความแม่นยำมาก ส่วนมากจะสนใจเสี่ยงทายเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ หน้าที่การงาน ครอบครัว และสุขภาพของลูก ตนเชื่อว่าคำทำนายมักจะถูกต้องแม่นยำมากกว่าการทำนายแบบอื่น ซึ่งตนจะต้องมาจับฉลากทุกปีและถือว่าโตมากับปฐมสมโพธิ คนในครอบครัวทั้งพ่อแม่ น้องสาว และญาติ ๆ ทุกคนต่างเชื่อในพิธีเสี่ยงทายดังกล่าว รวมถึงชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงกับบ้านตัวเองก็ต่างเชื่อเรื่องคำทำนายที่ได้จากการจับฉลากดังกล่าว ส่วนปีใดที่จับสลากได้รับการทำนายในทางไม่ดีก็มักจะไปทำบุญเพื่อแก้ไขคำทำนายที่ไม่ดีให้ดีขึ้น คือ เพื่อแก้สิ่งที่ไม่ดีให้ดีขึ้น โดยนิยมไปทำบุญตักบาตรหรือถวายสังฆทานเพื่อให้พ่อคำทำนายจากไม่ดีให้เบาบางในแนวผ่อนหนักให้เป็นเบา ทั้งนี้ การทำเช่นนั้นทำให้มีความสบายใจ ไม่เครียดหรือกังวลกับคำทำนาย

Chayapinan (2017, March 18) อธิบายเพิ่มเติมว่า พิธีทำนายปฐมสมโพธิต้องทำในงานบุญมหาชาติหรือเทศน์บุญพระเวฬุเดือน ๔ เท่านั้น เพราะถือกันว่าเป็นงานบุญใหญ่ อีกทั้งยังเป็นการเชื่อมต่อระหว่างห้วงเวลาของการเป็นพระโพธิสัตว์ไปสู่การเป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งจะเห็นได้ว่าการใช้รูปภาพทำนายจะใช้จำนวน ๘๐ ภาพ โดยนับเอาตามช่วงอายุของพระพุทธเจ้า ๘๐ พรรษา ซึ่งจะใช้ภาพวาดฝีมือของครูเหม เวชกร ประเด็นสำคัญตัวเลข ๘๐ ก็เป็นชุดเลขจำนวนที่ทำให้การทำนายภาพปฐมสมโพธิมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่ยอมรับมากในพื้นที่ อ.ห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์ ดังจะเห็นว่า บ.ไข่นุ่น บ.หนองฮีบุตรนิยมยืมภาพปฐมสมโพธิไปทำนายในงานบุญสำคัญ ๆ เช่นกัน ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ ๑ ภาพพุทธประวัติปฐมสมโพธิ

ภาพประกอบที่ ๒ ภาพการทำนายปฐมสมโพธิ

จากข้อมูลภาพจะเห็นว่า ก่อนการทำนายผู้เข้ารับการทำนายหรือเสี่ยงทายจะต้องจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปหน้าโต๊ะหมู่ที่ทางวัดและกรรมการจัดให้ พร้อมกับตั้งจิตอธิษฐานในใจก่อน จากนั้นจะล้วงมือเข้าไปในบาตรแล้วคนเพื่อที่จะเสี่ยงจับหมายเลขภาพ ๘๐ หมายเลข อยู่ที่บุญวาสนาและดวงชะตาของผู้เสี่ยงทายเองว่า ปีนั้น ๆ จะจับได้หมายเลขอะไร พระครูประสิทธิ์ชัยภินันท์กล่าวว่า การเสี่ยงจับได้หมายเลขใดก็ตามผู้รับคำทำนายจะต้องตั้งจิตให้มั่นคงและเชื่อมั่นว่า ดวงชะตาชีวิตปีนั้น ๆ จะเป็นไปตามนั้น ดังปรากฏคำทำนายประจำภาพต่างๆ ดังนี้ (Chayapinan, Monk, (2017, March 18))

ตารางที่ ๑ แสดงภาพปฐมสมโพธิฝีมือเหม เวชกร และเนื้อหาคำทำนาย

ภาพที่	ภาพเหตุการณ์	คำทำนายของผู้รับการเสี่ยงทาย
๑	เทพเจ้าทุกชั้นฟ้าชุมนุมกันอัญเชิญเทพบุตรสันดุสิตโพธิสัตว์ให้จุติลงมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในโลก	ชะตาชีวิตในปีนี้ คนทั้งหลายหรือหัวหน้าเห็นความสำคัญของเรา มอบหมายหน้าที่ให้ เชื่อเชิญให้ทำงานสำคัญ
๒	พระโพธิสัตว์รับคำเชิญแล้วจุติมากำเนิดในตระกูลศากยะ ณ กรุงกบิลพัสดุ์	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าดี เพราะเทพบุตรโพธิสัตว์รับปากจะลงมาเกิด แล้วลงมาจุติในมนุษย์โลก
๓	พระโพธิสัตว์ประสูติจากครรภ์พระมารดา ณ ป่าลุมพินีและดำเนินได้ ๗ ก้าว	ชะตาชีวิตในปีนี้ทำนายว่าดี เพราะเป็นเรื่องมงคล เจ้าชายประสูติจากพระครรภ์พระมารดา
๔	อลิตดาบสมาเยี่ยมเห็นพระกุมารประกอบด้วยมหาปुरुสลักษณะก็ถวายบังคม	ชะตาชีวิตในปีนี้ทำนายว่าดี เพราะว่าบุคคลที่เราเคารพบูชา หรือคนที่เรานับถือจะอวยพรให้
๕	พรหมฌณาจารย์รับพระลักษณะสมโภชพระกุมาร ถวายพระนามว่าพระสิทธัตถะ	ชะตาชีวิตในปีนี้ดี ไม่ว่าจะเรียนหนังสือหรือทำงาน ถือว่าจะสำเร็จดังใจคิด เพราะว่าเจ้าชายสิทธัตถะปรารถนาสิ่งใดจะสำเร็จในสิ่งนั้น
๖	ทรงบรรลุปฐมฌานตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ขณะประทับใต้ร่มหว่านที่แรกนาขวัญ	ชะตาชีวิตในปีนี้ถือว่าดี เพราะว่าเจ้าชายสิทธัตถะได้ปฐมฌาน เป็นครั้งแรก ถือว่าเป็นเรื่องน่ายินดี
๗	ทรงประลองศิลปศาสตร์ยกศรอันหนัก ดิดสายศรสนั่นกระหึ่มเมือง	ชะตาชีวิตในปีนี้ถือว่าดี เพราะว่าเจ้าชายสิทธัตถะได้แสดงความสามารถให้คนทั้งหลายยอมรับนับถือ

๘	พระบิดาทรงอภิเษกสมรส พระสิทธัตถะกับพระนางพิมพา ยโสธรา	ชะตาชีวิตในปีนี้อย่างไรจะไม่ว่าจะเรียนหนังสือ หรือทำงาน ถือว่าดีมากเพราะเป็น ภาพงานแต่งงานของเจ้าชายสิทธัตถะ กับนางพิมพายโสธรา
๙	เสด็จประพาสสวน ทรงเห็น เทวทูต ๔ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และบรรพชิต	ชะตาชีวิตในปีนี้อย่างไรมีความวุ่นวายใน จิตใจ หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะเห็น คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และ บรรพชิต
๑๐	ทรงสงสนหาน้ำในสระ ราชบุรุษ ไปทูลว่า พระนางพิมพาประสูติ	ชะตาชีวิตในปีนี้อย่างไรมีความวุ่นวาย ในจิตใจ เจ้าชายคิดจะออกบวชแต่ห่วง เกิดขึ้น คือราหูกุมารประสูติ
๑๑	ทรงเปลื้องสังวาลประทานนาง กิสาโคตมี ซึ่งสดุดีพระคุณ ขณะเสด็จขึ้นสู่ปราสาท	ชะตาชีวิตในปีนี้อย่างไรมีความกตัญญู ต่อญาติพี่น้อง หรือมอบสิ่งของให้กับ คนที่เราถูกชะตา
๑๒	ตื่นบรรทมกลางดึกเห็นสาวสนม กรรมในอนระกะระกะระอา พระทัยใคร่ผนวช	ชะตาชีวิตในปีนี้อย่างไรมีความสับสนใน จิตใจอย่างหนัก คิดมาก ไม่รู้ว่าอะไรจะ อะไรกับชีวิต เกิดความเบื่อหน่าย
๑๓	เสด็จไปเยี่ยมพระนางพิมพา ซึ่งกำลังบรรทมหลับสนิทเป็นนิมิต อำลาผนวช	ชะตาชีวิตในปีนี้อย่างไรหนักไปทีเรื่อง ครอบครัวของพ่อแม่ ความผูกพันกับลูก เรื่องวุ่นวายในครอบครัว
๑๔	ทรงปลุกนายฉันทะให้ผูกม้า กัณฐกะ เพื่อประทับเป็นพาหนะ เสด็จออกบรรพชา	ชะตาชีวิตในปีนี้อย่างไรทำนายว่า เกิดความ เบื่อหน่ายในชีวิต สำหรับคนที่ ครอบครัว
๑๕	พญามารห้ามบรรพชาว่า อีก ๗ วัน จะได้เสวยสมบัติบรมจักรแต่ ไม่ทรงฟัง	ชะตาชีวิตในปีนี้อย่างไรเกี่ยวกับเรื่องความคิด ถ้าจะคิดทำอะไรให้รับทำ แม้มีคนมา ห้ามก็จะไม่ฟัง

๑๖	ทรงตัดโมลิถือเพศบรรพชา ณ ผังน้ำอโนมา ฆฎิการพรหม ถวายอุฐบริขาร	ชะตาชีวิตในปีนี้ สิ่งที่ดีคืออยากจะทำให้ รับทำ เหมือนเจ้าชายคิดจะออกบวช ก็ออกบวชทันที
๑๗	เสด็จจาริกผ่านกรุงราชคฤห์ มหาชนเห็นแล้วโจษจันทั่วมือง	ชะตาชีวิตในปีนี้ ไม่ว่าจะเรียนหนังสือ หรือทำงาน จะถูกคนนินทา หรือ สรรเสริญได้ในปีนี้
๑๘	พระเจ้าพิมพิสารเสด็จไปเฝ้า ทูล ขอปฏิญาณว่าถ้าตรัสรู้แล้วขอให้ มาโปรด	ชะตาชีวิตในปีนี้ อย่าไปรับคำหรือ สัญญาอะไรกับใครง่าย ๆ
๑๙	เสด็จไปศึกษาลัทธิฤาษีชีป่ากับ อาหารดาบส แต่ทรงเห็นว่ามิใช่ ทางตรัสรู้	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า กำลัง แสวงหาสิ่งที่ดีให้กับชีวิตตัวเอง
๒๐	เสด็จถึงอุรุเวลาเสนานิคมอัน สงัดเงียบ ทรงพอพระทัยประทับ บำเพ็ญเพียรที่นั่น	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า ไม่ว่าจะอยู่ใน วัยเรียนหรือวัยทำงาน ก็จะพอใจในสิ่งที่ เราเป็นอยู่
๒๑	ทรงบำเพ็ญทุกกรกิริยา ปัญจวัคคีย์เฝ้าปฏิบัติ พระอินทร์ ติดพันถวายข้ออุปมา	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า จะทำอะไร ก็ตาม ต้องไม่หย่อนเกินไปไม่ถึงเกินไป ต้องทำด้วยความพอดี อุปมาเหมือน สายพิณ
๒๒	เข้าวันตรัสรู้ นางสุชาดากับทาสี มาถวายข้าวมธุปายาสโดยสำคัญ ว่าเทวดา	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าดีพอสมควร มีคนคอยดูแลเอาใจใส่ เหมือนก่อนวัน ตรัสรู้ นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส
๒๓	ทรงลอยเถาต ถาตจลงไป กระทบกับเถาตเดิม ๓ ใบ พญานาคก็รู้ว่า พระพุทธเจ้าจะ มาตรัสรู้	ชะตาชีวิตในปีนี้ทำนายว่าดี ในเรื่องของ การเสี่ยงโชคชะตา เหมือนคนเรียนจบ ใหม่ๆสามารถไปสอบบรรจุได้

๒๔	เสด็จกลับจากลอยถาด ทรงรับ หย้าคาซึ่งพราหมณ์เฝ้าถวาย ถวายในระหว่างทาง	ชะตาชีวิตในปีนี อาจจะมีโชค เพราะ พระพุทธรูปเจ้ารับหย้าคาจากปริพาชก ระหว่างการเดินทาง
๒๕	ทรงลาดหย้าคาประทับเป็น โพธิบัลลังก์ ตกเย็นพญามารก็ ยกพลมาขับไล่	ชะตาชีวิตในปีนี ทำนายว่าไม่ดี จะทำ อะไรก็ได้ตั้งใจ เหมือนมีมารคอยผจญ ขัดขวาง มีอุปสรรคตลอดในปีนี
๒๖	แม่พระธรณีบิดพระเศวต เกิด เป็นสมุทธาราพญามารก็พ่ายแพ้ แก่พระบารมี	ชะตาชีวิตในปีนี ทำนายว่าไม่ดี จะทำ อะไรก็ได้ตั้งใจ เหมือนมีมารคอยผจญ ขัดขวาง มีอุปสรรคตลอดในปีนี
๒๗	พอรุ่งอรุณก็ตรัสรู้เป็น พระพุทธรูปเจ้า เทวดาฝ่ายฟ้อนร่อน รำถวายเป็นพุทธบูชา	ชะตาชีวิตในปีนี ทำนายว่าเจ้าชะตาจะ โชคดีที่สุดเพราะเป็นภาพที่ดีที่สุดใน บรรดาภาพ ๘๐ ภาพ คิดจะทำอะไรก็ สำเร็จตั้งใจนึก เป็นภาพพระพุทธรูปเจ้า ตรัสรู้
๒๘	เสด็จไปประทับโคนต้นไทร สามธิดาพญามารมาประโลมล้อ ให้หลง ก็ไม่ทรงใยดี	ชะตาชีวิตในปีนี ทำนายว่า จะมีสิ่งมา ยั่ววนจิตใจเราไม่ให้มีความสุข เหมือน ลูกสาวพระยามารมายั่วพระพุทธรูปเจ้า แต่ไม่สำเร็จ
๒๙	ย้ายไปประทับโคนไม้จิก ผนตก พราพญานาคมาขนตบพระกาย กำบังผน	ชะตาชีวิตในปีนี ทำนายว่า ไม่ว่าจะทำ อะไรก็มีคนคอยดูแลเอาใจใส่ มีแต่ ความสุข ไม่ค่อยมีทุกข์ในปีนี
๓๐	ขณะประทับโคนไม้เกิด ท้าว โลกบาลถวายบาตร เทวดาบอก สองพาดิษให้ไปเฝ้า	ชะตาชีวิตในปีนี ทำนายว่า จะมีผู้ใหญ่ ที่เราเคารพนับถือ แนะนำสิ่งดีๆ ให้เรา ในปีนี
๓๑	สองพาดิษถวายข้าวสัตตก้อน สัตตผง แล้วก็ปฏิญาณตนเป็น อุบาสกคู่แรกในพระพุทธศาสนา	ชะตาชีวิตในปีนี ทำนายว่าถือว่าดีภาพ ไหนถ้ามีคนมาถวายของพระพุทธรูปเจ้า พระพุทธรูปเจ้ารับถือว่าดีหมด

๓๒	กลับมาประทับโคนต้นไม้ ท้อ พระทัยในอันโปรดสัตว์ ท้าว สหมบดีพรหมต้องทูลวิงวอน	ชะตาชีวิตในปีนี้ มีความสับสนในชีวิต อาจจะมิผู้มาบอกทางชีวิตให้
๓๓	ทรงคำนึงถึงอุปนิสัยเวไนยสัตว์ เปรียบด้วยดอกบัว ๔ เหล่า จึงรับอาราธนา	ชะตาชีวิตในปีนี้ ต้องพิจารณาชีวิตดี ๆ เปรียบเหมือนดอกบัวสี่เหล่า
๓๔	เสด็จพระพุทธานุโลมไปโปรด เบญจวัคคีย์ พบอุปกาธิวกใน ระหว่างทาง	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า จะมีคน ชี้ทางในการดำเนินชีวิตให้ อาจเป็นญาติ ผู้ใหญ่หรือเพื่อนร่วมงาน
๓๕	เสด็จถึงป่าอิสิปตนะ เบญจวัคคีย์ เห็นแต่ไกลนัดกันว่าจะไม่ต้อนรับ แต่แล้วก็กลับใจ	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า ไม่ว่าจะอยู่ ในวัยเรียนหรือทำงาน ให้ทำมากกว่าพูด อย่าพูดมากกว่าทำ คนจะได้เชื่อถือ
๓๖	แสดงปฐมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดเบญจวัคคีย์ให้ได้ดวงตา เห็นธรรม	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าดี เพราะ พระพุทเจ้าแสดงธรรมโปรด เบญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรม
๓๗	ยสะกุลบุตรหนายสมบัติ เดินไปสู่ ป่าอิสิปตนะพบพระพุทธรองค์ทรง แสดงธรรมโปรด	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า จะเกิดความ เบื่อหน่ายในชีวิตจิตใจในเบื้องต้น แต่ก็ จะดีขึ้นในปลายปี
๓๘	เสด็จไปหาขฤาสกุลเวลากัสสปะ ขอพักในโรงไฟขฤาสกุลบอกว่า มีนาคร้ายก็ไม่ทรงฟัง	ชะตาชีวิตในปีนี้ จะทำอะไรจะมีคน ขัดขวางชีวิต ชีวิตมีอุปสรรค
๔๙	ทรงทราบนาคราชร้าย ขดกาย พญานาคใส่บาตรให้ขฤาสกุล ขฤาสกุล ยังไม่เลื่อมใส	ชะตาชีวิตในปีนี้ จะทำอะไรก็มีอุปสรรค ในชีวิต จะพูดจาสิ่งใดก็ไม่มีใครเชื่อถือ

๔๐	วันหนึ่งฝนตกหนัก น้ำท่วมแต่ ไม่ทรงท่วมที่ประทับ ขกิลเห็น อัศจรรย์จึงทูลขอพรพญา	ชะตาชีวิตในปีนี้ จากที่มีอุปสรรคในชีวิต ก็เริ่มมีชีวิตที่ดีขึ้น
๔๑	อรุณเวลากัสสปะประกาศตนเป็น พุทธสาวกต่อหน้าพระเจ้า พิมพิสาร ณ สวนตาลหนุ่ม	ชะตาชีวิตในปีนี้ ถือว่าดี เพราะภาพที่ ๓๘, ๓๙, ๔๐ พระพุทธเจ้าต้องเทศนา ธรรมกับขกิลสามพี่น้องจนสิ้นพยศ พระอรุณเวลากัสสปะประกาศตนเป็น พุทธสาวก
๔๒	พระเจ้าพิมพิสารเลื่อมใสทรงหลัง น้ำทักษิโณทกถวายวัดเวฬุวันเป็น ปฐมสังฆาราม	ชะตาชีวิตในปีนี้ ถือว่าดี เพราะพระเจ้า พิมพิสาร ถวายวัดเวฬุวัน เป็นวัดแรกใน พระพุทธศาสนา
๔๓	พระเจ้าพิมพิสารทรงทำบำเพ็ญ กุศลอุทิศให้พระญาติที่เกิด เป็นเปรต เปรตทั้งหลายต่าง อนุโมทนา	ชะตาชีวิตในปีนี้ ใครได้ภาพนี้ ในปีนี้อาจ จะเป็นญาติพี่น้องหรือเจ้ากรรมนายเวร มาขอส่วนบุญจากเรา เวลาทำบุญเสร็จ ให้กรวดน้ำให้คนที่ตายด้วย
๔๔	พระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร อัครสาวกซ้าย-ขวามาทูลขอ บรรพชาเป็นเอหิภิกขุ	ชะตาชีวิตในปีนี้ ถือว่าดีมากภาพหนึ่ง เพราะพระพุทธเจ้าได้อัครสาวกซ้าย-ขวา คือพระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากในช่วงนี้
๔๕	พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาท ปาฏิโมกข์แก่พระอรหันต์ใน วันเพ็ญมาฆบูชา	ชะตาชีวิตในปีนี้อาจดีมาก เพราะ พระพุทธเจ้าแสดงโอวาทปาติโมกข์แก่ พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป ในวันมาฆบูชา
๔๖	เสด็จไปโปรดพระญาติที่กรุง กบิลพัสดุ์ พระญาติผู้ใหญ่ถือว่า สูงอายุไม่ถวายบังคม	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าปานกลาง จะทำอะไรคนจะไม่ค่อยเชื่อถือศรัทธา ผู้ใหญ่ไม่ให้ความเชื่อมั่น ต้องทำมากกว่า พูด

๔๗	ทรงแสดงปาฏิหาริย์เหาะให้เห็น หมู่พระญาติสันพยศลตฐิमानะ ถวายบังคมพร้อมกัน	ชะตาชีวิตในปีนี้ ต่อเนื่องจากภาพที่ ๔๖ เมื่อทำมากกว่าพูด คนทั้งหลายจึง ยอมรับนับถือ
๔๘	เสด็จทรงบาตรในเมือง พระนาง พิมพาโยธราทรงเห็นและทรงชี้ ให้พระราหุลดู ตรัสว่า “นั่นคือบิดาของเจ้า”	ชะตาชีวิตในปีนี้ ถือว่าดี เพราะเพื่อน หรือคนที่ทำงานด้วยกันเห็นความสำคัญ
๔๙	พระพุทธรูปดาทรงทราบข่าว ก็เสด็จมาตัดพ้อ ทูลขอให้ เสด็จกลับไปประทับเสวยใน ราชฐานเมืองกบิลพัสดุ์	ชะตาชีวิตในปีนี้ พอดีปานกลาง ให้ยึด มั่นในแบบแผนชีวิตของตัวเอง ถ้าคิดว่า ดี จงทำเลยผลที่ตามมาเกิดแต่เหตุ
๕๐	พระนางพิมพาพิลาปราพันถึง พระพุทธรองค์เสด็จดำเนินไปโปรด ถึงในปราสาท	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า เกี่ยวข้องกับ คนที่มีครอบครัว จะเป็นเรื่องเป็นราว เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของสามีภรรยา หรือเกี่ยวกับคนรัก
๕๑	พระนันทะรับบาตรส่งเสด็จ นาง คูวิราหรือรังสั่งให้รีบกลับ พอถึง วัดพระพุทธรองค์กลับชวนให้บวช	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า จะมีคนมา ช่วยในการทำงาน แบ่งเบาภาระ
๕๒	พระราหุลแสดงความรักซาบซึ้ง ในพระพุทธรองค์ผู้เป็นพระบิดา จนสืบทูลขอราชสมบัติ	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า เป็นเรื่อง เกี่ยวกับความรักของลูกมีต่อพ่อ ความ รักของพ่อมีต่อลูกเป็นความรักของ คนในครอบครัวเป็นสำคัญ
๕๓	ทรงมอบสมบัติพระนิพพานแก่ พระราหุล โดยให้บรรพชาเป็น สามเณรองค์แรกในพระพุท ศาสนา	ชะตาชีวิตในปีนี้ทำนายว่า ตัวเราอาจจะ มอบข้อคิดที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน หรือแนวทางดำเนินชีวิตให้กับคนที่เรา รัก อาจเป็นลูก หรือภรรยาก็ได้

๕๔	ทรงพานันทะไปขมนางฟ้า พระ นันทะใครจะได้เป็นชายาทรง รับรองจะให้สมหวัง	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า จะเกิดความ สับสนในชีวิต แต่จะมีผู้หลักผู้ใหญ่ชี้ทาง ชีวิตให้
๕๕	พระเทวทัตสำแดงฤทธิ์ให้พระ กุมารขอชาติศัตรูเลื่อมใสเพื่อได้รับ เป็นโยมอุปัฏฐาก	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าไม่ค่อยดี อย่าเป็นคนหุนเหิน ให้มีความหนักแน่น อย่าเชื่อใครง่าย ๆ เดียวถูกหลอก
๕๖	นายขมังธนูซึ่งพระเทวทัตส่งไปฆ่า พระพุทโธองค์ปลงอาวุธ พังธรรม สำเร็จมรรคผล	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าไม่ค่อยดีจะมี คนคิดร้าย การทำงานมีอุปสรรค ติดขัด ในหลายเรื่อง แต่สุดท้ายก็ทำอะไรเรา ไม่ได้
๕๗	พระเทวทัตได้สำนึกในความผิด ของตน ใครทูลขอมา แต่ถูก ธรณีสูบเสียก่อนเข้าเฝ้า	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าไม่ดี และ เลวร้ายที่สุด คือเป็นภาพที่มีคำทำนาย เป็นร้ายที่สุดในบรรดาภาพจำนวน ภาพ ๘๐ ภาพ เพราะเป็นภาพ พระเทวทัตถูกธรณีสูบ
๕๘	พระแม่น้ามหาปชาบดีทูลถวาย ผ้าสาฎก โปรดให้พระอชิตะภิกษุ ต่อ เพราะต่อไปจะได้ตรัสรู้เป็น พระศรีอริยเมตไตรย	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าปานกลาง เพราะพระนางมหาปชาบดีถวายผ้า พระพุทโธเจ้าพระพุทโธเจ้าไม่รับ มีภาพนี้ภาพเดียวที่มีคนมาถวายของ พระพุทโธเจ้าไม่รับ
๕๙	ทรงห้ามพระญาติฝ่ายพระบิดา กับฝ่ายพระมารดา ซึ่งแย่งกัน ทدن้าเข้านามิให้วิวาทกัน	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า จะมีคนให้ ความสำคัญเรา จะให้เราช่วยเหลือ ช่วยเป็นที่ปรึกษา
๖๐	พระพุทโธบิดาประชวร เสด็จไป โปรดกระทั้งสำเร็จพระอรหันต์ แล้วนิพพาน	ชะตาชีวิตในปีนี้ทำนายว่า จะมีความ กตัญญูระลึกถึงผู้มีพระคุณ หรือได้ไป เยี่ยมญาติทางไกลที่เจ็บป่วยหนักไม่ สบาย หรือญาติผู้ใหญ่อาจป่วยหนัก

๖๑	พระแม่น้ามหาปชาบดีโคตมี นำนางกษัตริย์บริวารไปทูลขอ อุปสมบทเป็นภิกษุณี	ชะตาชีวิตในปีนี้ทำนายว่าดี เพราะมีสิ่งดี เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา คือ มีภิกษุณี เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา
๖๒	ทรงบำเพ็ญมกปาฏิหาริย์ข่ม พวกเดียรถีย์ที่ตั่นมะม่วงคันตาม พฤษภ	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าปานกลางจะมี ปัญหาอุปสรรค แต่ก็สามารถผ่านไปได้
๖๓	เสด็จขึ้นไปจำพรรษาบนสวรรค์ ชั้นดาวดึงส์ เพื่อโปรดพระพุทธ มารดา	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า จะคิดถึง บุคคลที่เรารัก เลี้ยงดูเรามาตั้งแต่เด็ก เราอยากจะทำคุณคุณท่านและได้ ทำคุณความดีตอบแทน
๖๔	ถึงวันมหาปวารณาเสด็จลงจาก ดาวดึงส์โดยบันไดแก้ว บันไดทอง บันไดเงิน	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าดีมากเพราะ เป็นภาพสนุกรสสนาน เทวดาลงมาส่ง พระพุทธเจ้าจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ทำสิ่งใดก็จะมีคนเห็นดีด้วย
๖๕	ตอนพระเจ้าเปิดโลก คือ ทรง บันดาลให้เทวโลก มนุษย์โลก และสัตว์นรก แลเห็นซึ่งกันและ กัน	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า ถ้าอยู่ในวัย กลางคนไปจนถึงวัยชรา จะมองเห็น สังขารของชีวิต คือ ถ้าทำดีก็จะได้ดี ทำชั่วจะได้ชั่ว
๖๖	เสด็จไปจำพรรษา ณ ป่าเลไลยก์ โดยมีช้างกับลิงเป็นพุทธอุปัฏฐาก	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่าดี ไม่ว่าจะ อยู่ในวัยใด หรืออยู่ในที่ใดก็ตามจะมีคน คอยดูแลเอาใจใส่ คือไปอยู่ไหนก็มีแต่ ความสุข
๖๗	ถึงวันเพ็ญเดือนสาม พรรษาที่ ๔๕ พญามารเข้าเฝ้าทูลให้เสด็จ ปรินิพพานทรงรับอาราธนา	ชะตาชีวิตในปีนี้ ทำนายว่า อย่า รับปากหรือสัญญากับใครง่ายๆ จะสนใจ เราเอง หรือหากไม่แน่ใจว่าจะทำตามคำ สัญญาได้ก็ไม่ควรรับปาก

๖๘	มีพุทธปฏิภาตรัสแก่พระอานนท์ว่า ทรงปลงอายุสังขารแล้ว อีกสาม เดือนจะนิพพาน	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่า อย่าให้คำ สัญญากับใครง่าย ๆ หรืออย่าไปลงนาม คู่สัญญาหรือคำประกันให้ใคร เหมือน พระพุทธเจ้าสัญญากับพระยามารว่า อีก ๓ เดือนจะปรินิพพาน
๖๙	รุ่งเช้าเสด็จกลับจากทรงบาตร เยื้องพระวรกายทอดพระเนตร กรุงไพศาลีครั้งสุดท้าย	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่า อาจจะได้เดิน ทางไกลหรือย้ายที่ทำงานไปทำงานที่อื่น หรือจากคนที่รัก
๗๐	เข้าวันเพ็ญเดือน ๖ ทรงรับเสวย มังสะสุกรอ่อนที่บ้านนายจุนทะ นับเป็นปัจฉิมภัตต	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่า จะเกี่ยวกับ ปัญหาสุขภาพ เกี่ยวกับอาหารการกิน จะเป็นโรคเกี่ยวกับท้องหรือระบบทาง เดินอาหาร
๗๑	เสด็จกรุงกุสินารา ทรงกระหาย น้ำโปรดให้พระอานนท์ไปตักน้ำ มาถวาย	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่า สิ่งที่ไม่คิดว่า จะเป็นไปได้ ก็อาจจะเกิดขึ้นให้เห็น อาจจะประสบกับภัยแล้งในพื้นที่เกษตร
๗๒	ปุกกุสะบุตรแห่งมัลละกษัตริย์ แวะเข้าเฝ้าถวายผ้าเนื้อเกลี้ยงสี ทอง	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่า สิ่งที่ไม่คิดว่า จะเป็นไปได้ ก็อาจจะเกิดขึ้นให้เห็น อาจได้เห็นในสิ่งที่ไม่เคยเห็นหรือได้สิ่งที่ ไม่คาดว่าได้
๗๓	เสด็จถึงสาลวันกรุงกุสินารา โปรดให้พระอานนท์จัดที่บรรทม ระหว่างไม้รังทั้งคู่เป็นช่วงเวลา ท้ายพุทธกาล	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่า ปีนี้รู้สึก เหนื่อยล้าจากการทำงาน เพราะสู้ชีวิต มาตลอด อยากจะพักผ่อนมากกว่าที่จะ ดำเนินชีวิตต่อไป
๗๔	พระอานนท์ไปยื่นเหยี่ยวสลัก เพชรพระวิหารร้องไห้รำพันถึง พระพุทธองค์	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่าไม่ดี จะประสบ ความทุกข์ใจ หรือพลัดพรากและสูญเสีย ผู้ใหญ่ เพราะพระอานนท์ทราบว่า อีก ๓ เดือน พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน จึงร้องไห้

๗๕	ทรงแสดงธรรมโปรดสุภัททะ ปริพาชก ให้สำเร็จมรรคผล นับเป็นปัจฉิมเวไนย	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่าดี แม้ว่าจะ หมดภาระหน้าที่หรือเกษียณแล้วอาจจะ มีผู้ให้ความสำคัญก็ยังสร้างประโยชน์ ได้ เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าแสดงธรรม โปรดสุภัททะปริพาชกให้สำเร็จมรรคผล
๗๖	ทรงยกพระธรรมวินัยไตรปิฎก เป็นศาสดา ประทานปัจฉิมโอวาท แล้วเสด็จดับขันธปรินิพพาน	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่า ปีนี้อย่า ประมาทในชีวิต เพราะความไม่แน่นอน ของชีวิตอาจเกิดขึ้นได้
๗๗	พระสงฆ์ปุณณได้ฟังข่าว ปรินิพพานซึ่งอาชีวกบอกแก่พระ มหากัสสปะเถระก็พากันร้องไห้	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่าไม่ดี จะมีการ สูญเสียครั้งใหญ่ในชีวิตเพราะเป็นภาพ พระภิกษุ เมื่อทราบข่าวพระพุทธเจ้า ปรินิพพานแล้ว พระที่ยังไม่บรรลุธรรม ก็ร้องไห้
๗๘	พอพระมหากัสสปะถวายบังคม บาทพระพุทธสรีระแล้ว เพลิง สวรรค์ก็บันดาลลูกโชติช่วง	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่า การงานที่ทำ มาถือว่าสำเร็จจุล่ง คือถึงเวลาที่จะ ปล่อยวางชีวิตแล้ว
๗๙	โทณะพราหมณ์แบ่งสรรพระบรม สารีริกธาตุแก่พราหมณ์ และ กษัตริย์ ๘ พระนคร	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่า คนจะมองเห็น ความสำคัญในตัวเจ้าชะตาถ้าอยู่ในวัย ทำงานก็จะมอบงานสำคัญให้ทำ เพราะ ผู้ใหญ่มองเห็นความสำคัญในตัวท่าน
๘๐	พระมหากัสสปะกับพระอริยสงฆ์ ยกปฐมสังคายนา สืบอายุพระ ศาสนามาถึงบัดนี้	ชะตาชีวิตในปีนั้นทำนายว่า คนที่อยู่ใน วัยทำงาน จะมีบทบาทสำคัญในการเป็น ผู้นำคณะ และได้นำพาหมู่คณะดำเนิน ไปทางที่ดีและสำเร็จสมประสงค์

(Siriyano, (1990), (Chayapinan, Monk, (2017, March 18))

ดังตัวอย่างภาพชาวผู้ไทยคำบงในพิธีทำนาย ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๓-๔ ภาพชาวผู้ไทค้ำบงร่วมในพิธีทำนายนาย

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลข้างต้นแล้วจะเห็นว่า การทำนายนายดังกล่าวมีระเบียบและมีขั้นตอน คือ มีแบบปฏิบัติที่เริ่มจากการจุดธูปเทียนไหว้พระ เสี่ยงทาย และรับคำทำนาย โครงสร้างเช่นนี้แสดงให้เห็นโครงสร้างทางพิธีกรรมมีตอนเริ่มและจบชัดเจน อีกประเด็นที่สำคัญคือควรสังเกตว่า ก่อนจะเริ่มเสี่ยงทายผู้เสี่ยงทายต้องไหว้พระก่อน ลักษณะดังกล่าวน่าจะเพื่อความเป็นสิริมงคลและน่าจะเพื่อให้ผู้รับคำเสี่ยงทายตั้งสมาธิ

ให้มันคงคล้ายกับการเตรียมใจให้พร้อมที่จะรับและตั้งใจเพื่อไว้อยอมรับกับคำทำนายที่ทั้งดีและไม่ดี ที่กล่าวเช่นนี้เพราะตามคตินิยมในทางพระพุทธศาสนาสอนและเน้นย้ำเชื่อเรื่องกรรมดีกรรมชั่ว เมื่อชาวผู้ไทคำนึงเอาภาพปฐมสมโพธิมาทำหน้าที่ทำนายจึงอาจมีความหมายในเชิงพิธีกรรม ทั้งยังถือว่าชาวผู้ไทคำนึงนับถือพระพุทธศาสนา หากแต่เป็นพระพุทธศาสนาในอีกมิติหนึ่ง คือพระพุทธศาสนาที่นับถือกันในหมู่บ้าน หรือพุทธแบบชนเผ่าไท อีกแง่หนึ่งลักษณะการใช้ภาพปฐมสมโพธิทำนายย่อมสะท้อนให้เห็นความต้องการของปวงชนที่ต้องการจะรู้เรื่องอนาคต ความเป็นไปในชีวิต ซึ่งล้วนเป็นความไม่มั่นคง ลักษณะเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาน่าจะถือได้ว่า ภาพปฐมสมโพธิมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการเป็นทางออกให้ชีวิตของชาวผู้ไทคำนึง โดยการใชภาพปฐมสมโพธิทำนายนั่นเอง มิติดังกล่าวนี้อาจยังสะท้อนให้เห็นมุมมองของมนุษย์และไม่มีอำนาจมากพอที่จะหยั่งรู้อนาคตของตนเอง ดังนั้น เรื่องราววรรณกรรมศาสนาประวัติ จึงน่าจะมียบทบาทหน้าที่ต่อผู้คนในลักษณะดังกล่าว เพื่อหาทางออกให้แก่ชีวิตของชาวพุทธผู้ไทคำนึงในมุมมองแบบพิเศษ ดังเช่นที่ปรากฏการใช้ภาพประวัติศาสตร์ทำนายชะตาชีวิตของชาวผู้ไทคำนึง อีกประการหนึ่งที่ควรกล่าวไว้คือภาพปฐมสมโพธิกับระยะเวลาชีวิตของชาวผู้ไทคำนึงยังมีส่วนสัมพันธ์กันคือระยะเวลาอายุโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๘๐ ปี ดังปรากฏข้อมูล ดังนี้

ภาพปฐมสมโพธิกับระยะเวลาชีวิตชาวผู้ไทคำนึง

จากการศึกษาข้อมูลพื้นที่เบื้องต้นพบว่าชาวบ้านคำนึงที่ทราบวันและเวลาทำนายปฐมสมโพธิต่างพากันเตรียมตัวเพื่อที่จะได้จับฉลากการทำนายดังกล่าว เพราะอยากรู้ความเป็นไปในชีวิตของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวหมู่บ้านอื่นหรือตำบลอื่นก็นิยมการทำนายด้วยภาพปฐมสมโพธิ โดยจะพบว่าผู้ที่อยู่ต่างหมู่บ้านต่างรอคอยการทำนายดังกล่าวซึ่งจะจัดขึ้นในงานประจำปีที่บ้านคำนึง หรือที่วัดประสิทธิ์โพธิ์ชัยเป็นประจำทุกปี ประการสำคัญคือชาวคำนึงต่างเชื่อว่าการทำนายเช่นนี้มีมานาน แม้พระครูประสิทธิ์ชยาภินันท์เองก็เชื่อว่าการทำนายปฐมสมโพธิมีมาก่อนหน้าที่ตนจะเกิด ทั้งยังเชื่อว่าชีวิตของตนเองมีส่วนสัมพันธ์กับภาพพุทธประวัติปฐมสมโพธิ เพราะเชื่อว่าช่วงชีวิตของพระศาสดาเองก็มีระยะเวลาตั้งแต่ประสูติถึงปรินิพพานมีทั้งขึ้นและลง ดังนั้น ชีวิตของคนจึงมีขึ้นลงและสัมพันธ์กับประวัติพระพุทธเจ้า ประเด็น

สำคัญคือ ชาวคำบงต่างเชื่อกันว่า การทำนายนปฐมสมโพธิมีมาไม่น้อยกว่า ๕๐ ปี โดย Chayapinan (2017, March 18). อธิบายว่า ตนได้รับการอุปสมบทหรือบวชมาแล้ว ๒๓ พรรษา ซึ่งได้รับการเถรภิเชก (ฮตสรง) และเป็นพระเถระผู้ใหญ่ที่ชาวบ้านนับถือ ทั้งยังได้รับการบอกเล่าจากผู้เฒ่าผู้แก่ว่า ประเพณีการเสี่ยงทายหรือทำนายนปฐมสมโพธิของชาวผู้ไทคำบงมีมานานแล้ว โดยจากคำบอกเล่าของจารย์เก่าหลายคนที่ลาสิกขาบทไป (คนที่เคยบวชเรียนมาแล้วได้ผ่านพิธีฮตสรงก่อนลาสิกขาบท) ว่า การทำนายนดังกล่าวมีมาตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๔๖๐ หากพิจารณาข้อมูลดังกล่าวแสดงว่า การทำนายนโดยใช้ภาพปฐมสมโพธิน่าจะเป็นพิธีกรรมที่มีมานานเกือบ ๑๐๐ ปี ซึ่งเหตุผลที่น่าเชื่อว่าการทำนายนดังกล่าวมีมานานอาจอาศัยข้อมูลตัวเลขที่พระครูประสิทธิ์ชัยากินันท์บอกกล่าว รวมถึงข้อมูลที่ได้จากผู้นำชุมชน ซึ่งได้เก็บข้อมูลท้องถิ่นจากคำบอกเล่ารุ่นต่อรุ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลคำบง

Prachachai (2017, March 18) กำนันตำบลคำบง (อายุ ๕๖ ปี) กล่าวว่า การทำนายนด้วยการจับฉลากปฐมสมโพธิได้มีมาแต่อดีต คือ ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านคำบงเป็นผู้ริเริ่มและนำพาพวกตนและลูกบ้านคำบงประกอบพิธีทำนายนดังกล่าว อีกทั้งได้มีการสืบสานเรื่อยมาจนถึงยุคของตนเอง ทั้งนี้พอถึงช่วงที่ตนเป็นกำนันจะมีการประชุมหารือเรื่องการใช้ภาพปฐมสมโพธิทำนายนเฉพาะ คือก่อนที่จะเริ่มงานจะต้องมีการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและแบ่งภาระหน้าที่กันทำในฝ่ายต่าง ๆ อย่างแข็งขัน อนึ่งในงานบุญมหาชาติของชาวคำบงทุกปีสิ่งที่ขาดไม่ได้คือทำนายนปฐมสมโพธิที่ต้องจัดให้มีควบคู่กันทุกปี ซึ่งการจะต้องให้มีการทำนายนดังกล่าวต้องอบรมและฝึกหัด คัดเลือกผู้ทำหน้าที่ทำนายนปฐมสมโพธิ หรือคล้าย ๆ กับผู้ทำหน้าที่อ่านฝอยคำทำนายน เช่น เขียมซี หรือการทำนายนแบบอื่น การจัดให้มีการทำนายนปฐมสมโพธินี้ก็ด้วยชาวผู้ไทคำบงต่างเชื่อกันว่า ปีไหนที่มีเทศน์มหาชาติ ปีนั้นจะต้องจัดให้มีการทำนายนปฐมสมโพธิควบคู่กันไปทุกปีไม่ให้ขาด เพราะชาวบ้านถือว่า เป็นการทำงานบุญใหญ่ที่ขาดการทำนายนดังกล่าวไม่ได้ อีกทั้งผลการทำนายนปฐมสมโพธิมีความแม่นยำและศักดิ์สิทธิ์มาก ที่ว่าศักดิ์สิทธิ์เพราะเชื่อว่า การทำนายนดังกล่าวอิงอยู่กับพุทธานุภาพจึงทำให้การทำนายนดังกล่าวศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้ตามธรรมเนียมทุกปีคนที่ประจักษ์หน้าผาจะจะต้องมาร่วมพิธีเปิดในตอนเช้าหลังถวายภัตตาหารเช้า

พระสงฆ์ในวัดประวิทย์โพธิ์ชัย เวลาประมาณ ๐๗.๐๐ น. ทั้งจะต้องเป็นผู้จับฉลาก คำทำนายก่อนทุกปี (ช่วงดังกล่าวตนเป็นกำนัน คือช่วงลงพื้นที่เก็บข้อมูล พ.ศ. ๒๕๖๐) ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมในพิธีเปิดและต้องเป็นผู้จับฉลากคำทำนาย ก่อนคนอื่นทุกปีในฐานะประธานฝ่ายฆราวาส โดยประธานฝ่ายสงฆ์จะต้องเป็น เจ้าอาวาสวัดประวิทย์โพธิ์ชัยเป็นผู้นำหรือประธานฝ่ายสงฆ์เปิดงานพิธีทำนาย โดย ปีนี้มงคล ประชาชัยจับได้ภาพลำดับที่ ๙ คือภาพพระพุทธเจ้าเสด็จประพาสป่า ความหมายทางคำทำนายคือจะได้ออกดูแลทุกข์สุขของประชาชน หรือจะได้เดินทางอยู่ ตลอดเวลาอยู่ไม่ติดที่

เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า ลักษณะเด่นของพิธีกรรมคือ ปฐมสมโพธิเป็นเรื่องราว ศาสดาประวัติและภาพก็เป็นภาพศาสดา แต่นำมาปรับใช้ให้มีบทบาทหน้าที่ทางพิธีกรรม ทำนายดวงชะตาของชาวบ้าน และจะต้องทำในงานบุญเทศน์ผะเหวดเดือน ๔ ซึ่ง สะท้อนให้เห็นความเชื่อมโยงเรื่องราวของพระโพธิสัตว์กับศาสดาประวัติ และ ภาพศาสดาประวัติกับชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านคำบง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาพ ๘๐ ภาพของพระพุทธเจ้ามีผลต่อชีวิตของชาวผู้ไทบ้านคำบงทั้งหมู่บ้าน

ข้ออธิบายข้างต้นมีความสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของเสมียนชัย ได้สงวน (Dai sa-nguan, (2017, March 18)) (อายุ ๖๘ ปี) ชาวบ้านคำบงหมู่ที่ ๑ ที่กล่าวว่า ตนเองเกิดมาก็เห็นพิธีการทำนายโดยใช้ภาพปฐมสมโพธิ นั่นคือ การทำนายทายทัก ดวงชะตาชีวิตของชาวผู้ไทคำบงคงมีมาก่อนหน้าที่ตนจะเกิด เพราะช่วงที่ตนเองเกิดมา และจำความได้ปรากฏว่า มีผู้เล่าถึงความแม่นยำของการทำนายดังกล่าวแล้ว ทั้งนี้ เสมียนชัย ยังอธิบายอีกว่าตนเองเกิดมาพร้อมกับคำทำนายและถือว่าชีวิตคน เหมือนกับชีวิตพระพุทธเจ้า โดยจากประสบการณ์การจับฉลากการทำนายปฐมสมโพธิ ของตนเองถือว่ามีความแม่นยำมากถึงร้อยละ ๙๐ และตนจะต้องมาจับฉลากทุกปี โดย จะพบว่าพิธีทำนายโดยใช้ภาพปฐมสมโพธิต้องมีทุกปีในงานบุญเทศน์มหาชาติ เพราะ ชาวผู้ไทคำบงเชื่อว่า ชาติสุดท้ายของพระสมณะโคตมพุทธเจ้าคือเสวยชาติเป็น พระเวสสันดรเป็นชาติที่อยู่ในฐานะพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญบารมีอย่างอุกฤษฏ์ก่อนที่จะมา เสวยชาติเป็นพระพุทธเจ้า ต่อจากชาติของพระเวสสันดรแล้วจะเป็นช่วงที่พระโพธิสัตว์ จะต้องมาเสวยชาติเป็นพระสิทธัตถะกุมารเพื่อบำเพ็ญสมณะธรรมตรัสรู้เป็นพระสัมมา สัมมาพุทธเจ้า ดังนั้น ภาพปฐมสมโพธิเป็นภาพอธิบายเรื่องราวของพระพุทธเจ้า (ศาสดา

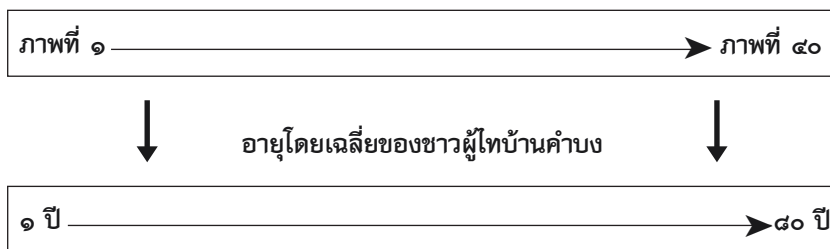
ประวัติ) เมื่อเป็นเช่นนี้ชาวผู้ไทคำบงจึงต้องใช้ภาพดังกล่าวมาเป็นภาพสำหรับทำนายดวงชะตาของชาวผู้ไทคำบง และโดยเฉลี่ยอายุของผู้คนชาวผู้ไทคำบงจะอยู่ที่ ๘๐ ปี ซึ่งตรงและสอดคล้องกับภาพปฐมสมโพธิที่มีทั้งสิ้น ๘๐ ภาพ และสอดคล้องกับพระชนมายุของพระพุทธเจ้า ๘๐ พรรษา ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ชาวผู้ไทคำบงไม่เพียงเป็นชาวพุทธและเชื่อมั่นในหลักคำสอนเท่านั้น หากแต่ยังมีความเชื่อว่าจำนวนอายุของตนสามารถทำนายและกำหนดตามภาพปฐมสมโพธิ และพระชนมายุของพระพุทธเจ้า ๘๐ พรรษา

(Dai sa-nguan (2017, March 18) อธิบายเพิ่มเติมว่า ปฐมสมโพธิทำนายจะต้องจัดขึ้นทุกปีในบุญเทศน์มหาชาติบ้านคำบง สำหรับคำทำนายทั้งดีและไม่ดีถือว่ามีผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้านมาก เช่น ถ้ามีผู้จับฉลากคำทำนายได้ภาพพระพุทธเจ้าปรินิพพาน (ภาพ ๗๖) ถือกันว่าเป็นภาพที่ไม่ดีและคำทำนายจะออกมาในทางไม่ดี เหตุเชื่อกันว่า การปรินิพพานของพระองค์เป็นการสิ้นสุดยุคสมัยหรือสิ้นสุดแห่งพระชนม์ ให้ระวังความไม่แน่นอนของชีวิตที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้น ภาพปรินิพพานจึงเป็นภาพแห่งความทุกข์ของพระสาวกและชาวพุทธทั้งหมด เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ที่จับได้ภาพพุทธปรินิพพานจึงถือว่าตกช่วงชะตาชีวิตไม่ดี จึงจำเป็นต้องทำบุญต่ออายุด้วยวิธีต่างๆ เช่น สะเดาะเคราะห์ต่อชะตา ตักบาตร ๑๐๘ เพราะเป็นเหมือนชีวิตต้องเริ่มต้นใหม่ ปลอยปลาหรือเต่าเพื่อให้อายุยืน การทำเช่นนี้ถือว่าเป็นการต่ออายุใหม่ให้ตนเองพ้นจากเคราะห์ โดยแต่ละปีอาจจะได้ภาพที่แตกต่างกันทั้งดีและร้ายแปรไปตามดวงชะตาของผู้เข้ารับคำทำนาย สอดคล้องกับที่ชาวคำบงต่างเชื่อกันว่า ภาพพุทธประวัติปฐมสมโพธิจากภาพที่ ๑-๘๐ มีทั้งภาพที่สุขและทุกข์ปะปนกันไปไม่ขาดสาย คือ ทั้ง ๘๐ ภาพเป็นเหมือนการสืบเนื่องกันและคล้ายๆ กับชีวิตของคนที่สืบเนื่องมาจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ เช่นเดียวกับที่ ๘๐ ภาพในปฐมสมโพธิเริ่มจากภาพประสูติและปิดท้ายภาพสุดท้ายที่ภาพปรินิพพาน ถึงอย่างไรหากคำนวณแล้วจะพบว่าภาพในปฐมสมโพธิมีภาพดีมากว่าไม่ดี ดังนั้น ภาพปฐมสมโพธิจึงสื่อถึงการผูกติดอยู่กับชีวิตของชาวผู้ไทคำบงทั้งในแง่ดีและไม่ดี คือ ชีวิตคนๆ หนึ่งเมื่อเกิดมาแล้วจำจะต้องพบเจอทั้งเรื่องดีและไม่ดีในชีวิต

จากข้ออธิบายของสงวนชัยข้างต้นน่าจะแสดงให้เห็นว่า ๑) การทำนายโดยใช้ภาพพระพุทธรูปประวัติขุดปฐมสมโพธิที่หมู่บ้านคำบงมีมานาน ๒) คำทำนายที่ได้จะมีทั้งดีและไม่ดี เช่นเดียวกับพระชนมายุ ๘๐ พรรษาของพระพุทธรูปเจ้าที่ทรงประสมทั้งดีและไม่ดี ๓) เมื่อได้รับคำทำนายที่ไม่ดีก็สามารถแก้ไขด้วยการทำบุญตักบาตร สะเดาะเคราะห์ ปลอยนกลปลอยปลาเพื่อแก้ไขสิ่งไม่ดีให้ดีขึ้นได้ และ ๔) ชาวคำบงเชื่อในคำทำนายว่ามีความแม่นยำและมองว่าเฉลี่ยอายุของคนอยู่ที่ ๘๐ ปี ซึ่งตรงกับพระชนมายุ ๘๐ พรรษา ของพระพุทธรูปเจ้าและจำนวนภาพ ๘๐ ภาพเมื่อเป็นเช่นนี้จึงน่าจะเชื่อได้ว่า ระบบความเชื่อของผู้ไทคำบงได้ผูกติดอยู่กับตัวเลขและพุทธรูปประวัติลักษณะเช่นนี้ทำสามารถเขียนแทนด้วยแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์จำนวนเลข ๘๐

ภาพปฐมสมโพธิ

จากแผนภูมิข้างต้นพบว่า ภาพปฐมสมโพธิทั้ง ๘๐ ภาพมีผลต่อระบบความเชื่อและคำทำนายช่วงชีวิตของชาวผู้ไทบ้านคำบง ซึ่งในชีวิตของชาวคำบงแล้วมีความเชื่อว่าชีวิตของตนมีความเชื่อมโยงกับภาพ และภาพมีผลต่อการดำเนินชีวิตในแต่ละปีจนครบ ๘๐ ปี ลักษณะดังกล่าวนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า ภาพปฐมสมโพธิยังมีความสำคัญในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนบ้านคำบง ผ่านความเชื่อและการทำนายแบบเดียวกัน โดยมีภาพปฐมสมโพธิเป็นแกนความเชื่อเรื่องชะตาชีวิต และเมื่อพิจารณาข้อมูลจะพบว่าอายุของชาวบ้านแม้มีความแตกต่างกัน แต่พบว่าชาวบ้านที่ร่วมพิธีทำนายภาพปฐมสมโพธิมักจะเริ่มต้นจากพ่อแม่ผู้ปกครองพามาร่วมพิธี

ชุมพล บุชาติพิพย์ (Buchatip, (2017, March 18) อายุ ๔๒ ปี) กล่าวว่า โดยเฉลี่ย เด็กที่เข้าร่วมพิธีมักมีอายุเริ่มต้นที่ ๗ ขวบ ที่พ่อแม่เป็นผู้พามาร่วมพิธี

นอกจากนี้ชุมพล กล่าวว่า ชาวคำบงเป็นผู้ไทจำนวนมากร้อยละ ๙๕ (สังเกตจากภาษาพูด) โดยผู้สูงอายุในชุมชนเล่าว่า บรรพบุรุษย้ายมาจาก ภูแล่นช้าง อนาคต จ.กาฬสินธุ์ ชุมพลยังกล่าวอีกว่า การทำนายนปฐมสมโพธิมีมานาน คงก่อนหน้าที่ตนจะเกิด เพราะขณะที่ตนจำความได้และเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๑ จำได้แม่นยำว่า บิดาได้พามาเสี่ยงทายปฐมสมโพธิแล้ว โดยในครั้งนั้นจำได้ว่า ภาพปฐมสมโพธิเป็นภาพที่อัดไว้ในกรอบไม้เก่ามาก ในเวลาต่อมากรอบไม้ชำรุดกระจก แตกเสียหายไปตามระยะเวลา คณะกรรมการวัดประสิทธิโพธิ์ชัยจึงได้เปลี่ยน ภาพใหม่เป็นกรอบวิทยาศาสตร์ ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ ๕ ภาพป้ายบอกบริเวณเสี่ยงทาย

ภาพประกอบที่ ๖ ภาพกรอบรูปภาพเสี่ยงทาย

ชุมพล ยังอธิบายต่ออีกว่า ชาวผู้ไทคำบางทุกวัยต่างเชื่อในคำทำนาย ปฐมสมโพธิเพราะมีความแม่นยำมากถึงร้อยละ ๙๐ ประการต่อมาคือ ผู้ที่มาจับฉลาก พิธีทำนายปฐมสมโพธิในปีนั้น ๆ หากปีใดได้ภาพที่ไม่ดีจะต้องหมั่นสร้างบุญกุศล และ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต เพราะการจับฉลากปฐมสมโพธิได้ภาพที่ไม่ดีแสดงให้เห็น ความไม่แน่นอนของชีวิตในแต่ละปี บางปีอาจสุขสบาย บางปีอาจเจ็บไข้ได้ป่วยประสบ เคราะห์กรรมทำให้ลำบาก เพราะต่างเป็นปฏิกิริยาด้วยกันทั้งนั้น ชุมพลยังได้อธิบายต่อว่า พระพุทธเจ้าเองแม้ทรงเป็นถึงพระศาสดาก็ยังคงทรงมีอาการประชวรหรือเจ็บไข้ได้ป่วย เช่นเดียวกัน แม้ในคราวที่พระองค์มีผู้นับถือมากขึ้นจนได้พระอัครสาวกคือ พระสารีบุตร และพระโมคคัลลานะออกบวช และพระองค์เองก็ยังมีย่างที่ต้องโปรดพระญาติหรือ คนในครอบครัวพระองค์ ดังนั้น ชีวิตปฤชนจึงต้องมีความยุ่งยากลำบากเป็นธรรมดา ประเพณีปฐมสมโพธิทำนายหรือปฐมสมโพธิเสี่ยงทายมีการสืบสร้างผู้ทำหน้าที่ ประมวลและอธิบายคำทำนายภาพกันรุ่นต่อรุ่นไม่ขาดระยะ โดยมักจะคัดเลือกเอาจาก ผู้ที่เคยบวชเรียนและเคยเทศน์ปฐมสมโพธิมาก่อนขณะเป็นพระภิกษุ เมื่อลาสิกขาบท แล้วชาวบ้านมักเรียกมหาเถร อาจารย์เก่าหรือทิด โดยจะคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีความประพฤติ เรียบร้อย มีความประพฤติน่าเชื่อถือและมีศีลธรรม ไม่ดื่มเหล้าเมายา ครอบครัวไม่มี

ปัญหา เพราะคนเช่นนี้มักจะได้รับความสะดวกและเป็นบุคคลที่น่านับถืออีกด้วย ดังเช่น
ชุมพล และอดีตติดเก่า ภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ ๓ ภาพชุมพล บุชาทิพย์อธิบายคำทำนาย

ภาพประกอบที่ ๔ ภาพพระสงฆ์ในพื้นที่ร่วมพิธีทำนาย

เมื่อพิจารณาจากคำอธิบายของชุมพล แล้วจะเห็นว่า การทำนายปฐมสมโพธิมีการทำเรื่อยมาไม่ขาดระยะ โดยมีแนวทางในการคัดเลือกและมีการสืบทอดพิธีกรรมดังกล่าวอย่างเป็นระบบเห็นได้ชัด อีกทั้งยังเห็นได้ว่า พระสงฆ์เองก็นิยมมาเสี่ยงทายปฐมสมโพธิเช่นเดียวกัน เพราะถือว่ามีความแม่นยำสูง ต่อมา บุญเลิศ ภูแฝก (Phoofaek, (2017, March 18)) (อายุ ๖๖ ปี) กล่าวว่า ตนเป็นหนึ่งในคณะผู้บรรยายภาพปฐมสมโพธิทำนายมาตั้งแต่อายุ ๓๑ ปี ตอนนี้เป็นประธานคณะกรรมการกำกับดูแลพิธีกรรมทำนายดังกล่าว และมีหน้าที่คัดเลือกผู้บรรยายคำทำนายปฐมสมโพธิ บุญเลิศอธิบายเพิ่มเติมว่า คำทำนายดังกล่าวมีความแม่นยำมากถึงร้อยละ ๘๐ สำหรับปีใดที่ตน หรือชาวผู้ไทคำนึงผู้จับได้ภาพที่ไม่ดี เช่น พระเทวทัตถูกแผ่นดินสูบ พระอานนท์ร้องไห้ หรือพระพุทเจ้าปรีณพพาน เป็นต้น จะต้องไปทำบุญหรือสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาชีวิต เพื่อเป็นการสร้างบุญกุศลให้ตัวเองและเสริมกำลังใจไม่ให้วิตกกังวลมากนัก บุญเลิศยังอธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ชาวผู้ไทคำนึงทั้งหมดเป็นชาวพุทธ หากแต่เป็นชาวพุทธที่มีลักษณะชนเผ่าไทหรือพุทธในแบบของชาวบ้าน และโดยเฉลี่ยร้อยละ ๙๙ มีความเชื่อคำทำนายตามภาพ และร้อยละ ๙๕ เป็นผู้ไทที่นับถือศาสนาเดียวกันและความเป็นผู้ไทเหมือนกัน ดังกล่าวน่าจะทำให้ชาวบ้านคำนึงมีความสามัคคีกันแน่นเหนียวมีความเคารพยำเกรงและเชื่อผู้เฒ่าผู้แก่ ทั้งยังเป็นหมู่บ้านที่มีประชาชนทั้งหมดพร้อมเพรียงกันจึงทำบุญใหญ่คือเทศน์มหาชาติและทำนายปฐมสมโพธิไปพร้อมๆ กันได้และบุญใหญ่ดังกล่าวเป็นบุญใหญ่ที่ต้องมีการสร้างกองบุญ^๑ พร้อมทั้งเน้นจุดสำคัญของงานบุญไปที่พิธีทำนายปฐมสมโพธิพิเศษกว่าบุญทั่วๆ ไป

ณัฐพงศ์ ประชาชัย (Prachachai, (2017, March 18)) (อายุ ๖๓ ปี) อธิบายว่า ตนเองบรรพชาเป็นสามเณรที่วัดประสิทธิ์โพธิ์ชัย จากนั้นได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุในวันแห่งนี้เช่นเดียวกัน อธิบายว่าภาพปฐมสมโพธิที่เห็นเป็นภาพชุดที่สองซึ่งเป็นคำอธิบายที่สอดคล้องกับชุมพล ในเรื่องของความเก่าของภาพและที่มา

^๑ คำว่า “กองบุญ” เป็นคำอธิบายถึงการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยในงานดังกล่าวนิยมนำเทียนแบบรวมญาติและมีเครื่องไทยธรรมและของถวายพระสงฆ์จำนวนมาก เช่น หมอน เสื้อ เสื้อผ้าอาภรณ์สำหรับอุทิศไปให้ รวมถึงเครื่องครัวและผลไม้ เป็นต้น เพื่อนำไปรวมกันที่บ้านเจ้าภาพแล้วแห่ออกไปถวายพระสงฆ์

ณัฐพงศ์ ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า พิธีกรรมทำนายนปฐมสมโพธิมีมาครั้งแรกประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยเริ่มใช้ภาพปฐมสมโพธิทำนายนชุตแรก ครั้งแรกเดิมมีพระอธิการเชื่อม วุฑฺฒิมโฆ เจ้าอาวาสในขณะนั้นเป็นผู้ริเริ่มพาชาวบ้านทำ คือเป็นผู้ต้นคิดให้มีการทำนายนปฐมสมโพธิขึ้นครั้งแรก โดยได้พาตนเองขณะเป็นสามเณรพร้อมด้วยกรรมกรวัดประสิทธิโพธิ์ชัยสมัยนั้นเดินทางมาซื้อภาพปฐมสมโพธิที่วัดโพธิ์ ท่าเตียน (วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม) และมีผู้บริจาคเงินทำบุญสมทบครั้งนั้นจำนวนมาก สาเหตุที่ต้องไปหาซื้อภาพปฐมสมโพธิที่วัดโพธิ์เพราะเป็นวัดมหานิกาย และเป็นวัดที่ประทับของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส พระผู้ทรงนิพนธ์ปฐมสมโพธิกา ถือว่าเป็นวรรณคดีเรื่องเด่นและเรื่องสำคัญของไทยเรื่องหนึ่ง และถือว่าวัดแห่งนี้เป็นต้นกำเนิดปฐมสมโพธิเมืองไทย หลังจากซื้อภาพแล้วจึงให้ทางวัดโพธิ์ใส่กรอบให้และบรรจุกล่องนำขึ้นรถมาจากกรุงเทพฯ เพื่อใช้สำหรับทำนายนชุตชาวผู้ไท คำบงและเริ่มทำนายนชุตครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ จนต่อมาชาวผู้ไทคำบงต่างเชื่อกันว่าการทำนายนปฐมสมโพธิเป็นการทำนายนที่มีความแม่นยำสูงถึงร้อยละ ๙๐ ผู้คนในหมู่บ้านคำบงและหมู่บ้านใกล้เคียงเชื่อถือกันมาก ทั้งนี้มักขึ้นอยู่กับคำอธิษฐานและบุญกรรมของตน ซึ่งในปีนั้น ๆ หรือปีใด ๆ ก็ตามที่ทำนายนแล้วมักเป็นดังนั้น เช่น ครั้งหนึ่งมีชาวบ้านคำบงซื้อถนอนมาจัดฉลองทำนายนปฐมสมโพธิได้ภาพพระพุทธรูปเจ้าป่าเพ็ญทุกริยาและเสด็จออกจากสถานที่เดิมแล้วประทับยืนพิจารณา โดยตนและผู้อธิษบายฝอยคำทำนายนบอกว่า จะได้ไปแดนไกลไม่ได้กลับที่เดิม ปรากฏว่าจากนั้นไม่นานนายถนอนเสียชีวิตลง

เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า ภาพปฐมสมโพธิที่มีที่มาจากวัดโพธิ์ ท่าเตียนเป็นภาพชุตสำคัญที่มีผลต่อความเชื่อและมีบทบาทหน้าที่ในการทำนายนชุตชาวผู้ไทคน แต่งกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า พระผู้นำพาให้มีการทำนายนแบบดังกล่าวและชาวบ้านต่างมีความเชื่อว่าภาพมีผลต่อการดำเนินชีวิตและมุมมองความเชื่อของชาวบ้าน ทั้งยังเป็นภาพสะท้อนให้เห็นระบบความเชื่อพระพุทธรูปศาสนาแบบท้องถิ่นหรือแบบชาวบ้าน และเมื่อชุมชนมีความเชื่อร่วม ภาพปฐมสมโพธิจึงไม่ใช่แค่ภาพศาสนาประวัตทั่วไป หากแต่เป็นภาพที่มีความทรงจำร่วมกันสร้างความเป็นกลุ่มก้อนให้แก่ชุมชนผ่านการทำนายนด้วยภาพศาสนาประวัต

Chayapinan (2017, March 18) กล่าวว่าวัดประสิทธิ์โพธิ์ชัยเป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกายสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓ ต่อมาได้ตราขึ้นเป็นวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ โดยเป็นประจำหมู่บ้านที่ก่อตั้งมานาน วัดแห่งนี้ได้ยึดถือประเพณีทำบุญมหาชาติและทำนายปฐมสมโพธิเรื่อยมาและมักจัดขึ้นในเดือนเมษายน เพราะถือกันว่าเป็นเดือนที่จะเข้าสู่ปีใหม่ไทย และการทำนายปฐมสมโพธิก็ต้องทำกันในงานบุญมหาชาติเท่านั้น ทั้งนี้ พระครูประสิทธิ์ชยาภินันท์ยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ถ้าหากจับฉลากปฐมสมโพธิแล้วมีความไม่แน่ใจหรือไม่เชื่อในคำทายให้นับอายุตนเองกับอายุพระพุทธเจ้า ๘๐ ปี ว่าแต่ละปีมี ๘๐ ภาพว่า ตกอายุมากน้อยตามจำนวนภาพก็ให้ยึดตามนั้น เช่น ถ้าจับได้ภาพก่อนพระพุทธเจ้าปรินิพพาน คือ ช่วงฉันทสูตรมัทวะก็ให้ถือว่าเป็นปีไม่ดีและถือว่าเจ้าชะตาผู้รับคำทำนายอาจจะมีโรคภัยไข้เจ็บหรือกินของแสลงโรคเข้าไปเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า ที่ถือกันเช่นนี้เพราะชาวคำบงถือว่าให้ยึดพระพุทธเจ้าเป็นใหญ่ พระพุทธเจ้าเป็นอะไรก็ให้เจ้าของชะตาถือตามนั้น เพราะชาวคำบงนับถือว่าพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันสูงสุด ดังนั้น เมื่อพระพุทธเจ้ามีโรคมีอะไรก็ให้ถือเกณฑ์ทำนายและดวงชะตาตามนั้น คือ ถือเอาชะตาของพระพุทธเจ้าเป็นเกณฑ์ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า บทบาทหน้าที่ของภาพประวัติพระศาสนาไม่เพียงเป็นงานศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อศึกษาและชมเพื่อความงามเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทในการทำนายชะตาชีวิตของผู้คน ดังที่ชาวคำบงใช้ภาพปฐมสมโพธิเป็นเครื่องมือทำนายชีวิตของผู้คนในชุมชนมีติดังกล่าวควรเสนอว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาและภาพศาสนตาประวัติในอีกมิติหนึ่งทางคติชนการใช้ภาพปฐมสมโพธิสะท้อนให้เห็นความคิดของผู้คนกับการพึ่งพาอาศัยศาสนาในมิติของชาวบ้าน และสื่อให้เห็นความทรงจำร่วมกันและการดำรงอยู่ของพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับชีวิตชาวพุทธส่วนหนึ่งมีความเชื่อแบบเดียวกัน จากข้อมูลพื้นที่จะเห็นว่าชาวผู้ไทคำบงนำเอาภาพดังกล่าวมาใช้อธิบายเหตุผลเกี่ยวโยงชะตาชีวิตของผู้คนในพิธีทำนายปฐมสมโพธิ ดังนั้น ภาพปฐมสมโพธิ ๘๐ ภาพจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อชุมชนผู้ไทบ้านคำบง

นิยม ศรีสง่า (Srisa-nga, (2017, March 18)). (อายุ ๖๘ ปี) กล่าวว่า การทำนายปฐมสมโพธิมีความแม่นยำสูงมาก เพราะก่อนที่จะเริ่มทำพิธีทำนายจะต้องนิมนต์พระสงฆ์ในวัดมาสวดถวายพรพระและอัญเชิญเทวดามาร่วมเป็นสักขีพยาน

อีกด้วย บางคนที่จับได้ภาพที่ไม่ดีแม้จะให้จับอีกถึงสามครั้งก็ยังคงจับได้ภาพเดิม ไม่เปลี่ยนแปลงก็มี เมื่อเป็นดังนี้จึงทำให้ผู้คนที่มารับค่าทำนายนีความเชื่อมั่นความแม่นยำและศรัทธาต่อการทำนายนดังกล่าว น้อม ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า ค่าทำนายนปฐมสมโพธิเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือ เพราะไม่ได้ตั้งกันขึ้นโดยไม่มีพิธีกรรมรองรับ เพราะก่อนจะเริ่มทำนายนต้องนิมนต์พระมาสวดและบูชาเจ้าที่เจ้าทาง ประกอบกับคนทำหน้าที่อ่านและอธิบายค่าทำนายนมักเป็นอดีตนักบวชที่มีผู้คนเชื่อถือมาก การทำนายนปฐมสมโพธิดังกล่าวจัดขึ้นเฉพาะบ้านค้ำบังบ้านเดียวและเป็นหมู่บ้านแรก บ้างมีที่หมู่บ้านใกล้เคียงจะทำแต่ทำไม่ได้เพราะไม่ได้มีการสืบต่อและไม่มีการอบรมผู้ให้ค่าทำนายนอย่างต่อเนื่อง หมู่บ้านอื่นไม่มีผู้รู้พุทธประวัติปฐมสมโพธิและไม่รู้วิธีการทำนายนปฐมสมโพธิ ประกอบกับผู้ทำหน้าที่ทำนายนจำเป็นต้องมีความเสียสละและทำด้วยความอุทิศหาพระวิริยะโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ที่สำคัญการทำนายนปฐมสมโพธิไม่ได้ใช้เงินจำนวนมาก และไม่มีค่าชันครุ คือ ผู้ไม่มีเงินเลยก็สามารถเข้าร่วมพิธีทำนายนดังกล่าวได้ เพียงแต่ให้ตั้งใจและมีใจศรัทธาในพระพุทธเจ้าเท่านั้นเป็นพอ สำหรับผู้ที่ได้ภาพที่ไม่ดี น้อมกล่าวว่า ตนจะแนะนำให้ไปตกบาตร ๑๐๘ หรือถวายสังฆทานเพิ่ม สำหรับข้อสังเกตค่าทำนายนที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เมื่อได้ร่วมพิธีทำนายนคือจับฉลากค่าทำนายนปฐมสมโพธิแล้วเหตุจึงค่อยเกิดตามมภายหลัง หรือว่าหากมีเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่ได้เกิดขึ้นก่อนหน้าก็ปรากฏได้เช่นกัน แต่มักจะเกิดในระยะไม่เกิน ๑ ปีหลังจากทำนายนไปแล้ว ส่วนมากผู้ที่จับฉลากภาพปฐมสมโพธิไปแล้วมักกลับมาจับอีก คำอธิบายนี้สื่อความว่า อายุของค่าทำนายนปฐมสมโพธิมีอายุหรือมีระยะของการส่งผลค่าทำนายนโดยลักษณะเช่นนี้เองสะท้อนว่า ค่าทำนายนกับระยะการทำบุญและพิธีเสี่ยงทายมีความสอดคล้องกัน และช่วงระยะเหตุดีและร้ายที่เกิดขึ้นกับชีวิตของผู้คนมักจะอยู่ในระยะเวลา ๑ ปี จึงควรถือเป็นระยะเวลาที่พอดีและเหตุการณ์ต่าง ๆ จะอยู่ในความทรงจำอีกด้วย

อุมาพร เจริญผล (Charoenphon, (2017, March 18)) (อายุ ๒๘ ปี) กล่าวว่า ตนเป็นชาวค้ำบังและได้มาร่วมพิธีทำนายนราวปี พ.ศ. ๒๕๓๘ และตอนนั้นยังเด็กมาก โดยมากับครอบครัว และเชื่อว่าการทำนายนปฐมสมโพธิมีความแม่นยำมาก ไม่มีการทำนายนอย่างอื่นที่ชาวค้ำบังนับถือและมีความแม่นยำเท่ากับการทำนายนดังกล่าว อนึ่ง อุมาพร อธิบายอีกว่า ตนเองมาทำนายนปฐมสมโพธิทุกปีแม้ว่าจะทำงานโรงงาน

อยู่กรุงเทพมหานคร แต่เพราะมีความเชื่อและศรัทธาจึงมาทำนายทุกปีเพื่อให้ชีวิตมีความสุข สมหวัง และดีขึ้น รวมถึงแก้ไขสิ่งร้ายให้กลายเป็นดีพร้อมทั้งหาทางป้องกันเหตุร้ายต่าง ๆ

นฤมล บุญนามน (Bunnamon, (2017, March 18)) (อายุ ๒๑ ปี) กล่าวว่า ตนเองทำงานรับจ้างที่กรุงเทพมหานคร ต้องเดินทางกลับบ้านเกิดเพื่อมาร่วมบุญและทำนายปฐมสมโพธิตามพ่อแม่บอกทุกปี ทั้งนี้หากปีหน้าไม่ได้มาก็จะให้พ่อแม่เขียนชื่อแล้วอธิษฐานจากกรุงเทพฯ และให้แม่จับภาพและรับคำทำนายแทน ปีนี้จับได้ภาพที่ ๖๕ มีคำทำนายว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว และกรรมเป็นสิ่งกำหนดทุกสิ่งในชีวิตคน คำทำนายบอกว่าคาดการณ์อะไรไม่ได้มากในปีนี้ (พ.ศ. ๒๕๖๐) ดังนั้น ปีนี้จึงต้องหมั่นทำคุณงามความดีมีสติไม่ประมาท

พลรัชน์ แสบงบาน (Sabangban, (2017, March 18)) (อายุ ๔๖ ปี) กล่าวว่า ตนมาจับฉลากภาพทำนายปฐมสมโพธิทุกปี ครั้งแรกราว ๆ อายุ ๒๐ ปี และมักปรากฏว่าคำทำนายจะถูกต้องและแม่นยำทุกปี คือตรงกับคำทำนายเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้เกิดความศรัทธาและมีความเชื่อเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ตนจะจับเพียงรอบเดียว และยึดถือคำทำนายที่ได้จากการจับครั้งเดียวเท่านั้นไม่จับใหม่แม้ว่าจะได้ภาพไม่ดี หากปีใดที่จับได้ภาพและคำทำนายไม่ดีจะพยายามหาเวลาไปสะเดาะเคราะห์ตามที่ต่าง ๆ ทำบุญให้เจ้ากรรมนายเวร เช่น ในปีที่แล้ว (พ.ศ. ๒๕๕๙) ปรากฏว่าตนได้รับคำทำนายไม่ดีก็ได้ทำบุญ ช่วงฤดูพรรษาไปจำศีลหรือถือศีลอุโบสถ (๘ ข้อ) ที่วัด และจะตั้งใจทำความดี ไม่ประมาททำคุณความดีให้มาก

แ่งดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้คำทำนายจะส่งผลในทางดีหรือไม่ดีก็ตาม กลับพบว่า ชาวผู้ไทที่มาร่วมพิธีทำนายยังคงเชื่อมั่นเรื่องกรรมดีและการทำความดี และการทำนายยังส่งผลต่อให้ผู้คนดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ทั้งยังเชื่อต่อไปถึงการแก้ไขสิ่งร้ายด้วยการสะเดาะเคราะห์ มิติเช่นนี้เองสะท้อนให้เห็นระบบความเชื่อแบบประสมประสานกันในหมู่ชาวบ้านคำบง ซึ่งมีความเชื่อแบบพุทธเป็นแกนหลัก

ส่วนอนันธิตา เลิศสงคราม (Lertsongkram, (2017, March 18)) (อายุ ๑๗ ปี) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนประจำอำเภอห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์ กล่าวว่า ตนเป็นชาวผู้ไทคำบงและมาทำนายปฐมสมโพธิทุกปี ปีนี้ได้หมายเลข ๓๓

โดยมีเนื้อหาทำนายว่า ให้พิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบถี่ถ้วน และคำทำนายยังบอกอีกว่า ชีวิตกำลังดำเนินไปได้ดีทั้งคำทำนายบอกว่าจะสอบเอ็นทรานซ์ได้ในสาขาวิชาที่ต้องการ แต่คำทำนายยังบอกให้ตนใช้ชีวิตไม่ประมาท ทั้งนี้ตนมีความเชื่อเรื่องการทำนายปฐมสมโพธิมาก ปีที่แล้ว (พ.ศ. ๒๕๕๙) ตนได้ชวนเพื่อนที่เรียนในโรงเรียนเดียวกันมาทำนายปฐมสมโพธิจำนวน ๖ คน ปรากฏว่าได้รับผ้อยคำทำนายที่ตรงกับชะตาชีวิตและแม่นยำทุกคน

ส่วนรุ่งทิพย์ จิตจักร (Chitchak, (2017, March 18)) (อายุ ๔๗ ปี) ข้าราชการครูโรงเรียนคำบงพิทยาคม กล่าวว่า ตนเองเกิดที่หมู่บ้านคำบง โดยเห็นว่า ตั้งแต่เกิดมาและจำความได้ก็ปรากฏว่า บ้านคำบงมีการทำนายปฐมสมโพธิดังกล่าวแล้ว พ่อแม่ของตนพามาจับฉลากทำนายเพราะพ่อกับแม่มีความเชื่อเรื่องคำทำนายปฐมสมโพธิมาก รุ่งทิพย์ยังกล่าวอีกว่า พ่อกับแม่พร้อมครอบครัวตนมาทุกปี เพราะคิดว่าแต่ละปีดวงชะตาของคนเราไม่คงที่ คือไม่เหมือนกันและพ่อแม่ก็สอนเสมอมาว่าชะตาชีวิตคนไม่มีความแน่นอน ดังนั้น ครอบครัวตนจึงต้องมาทำนายทุกปี ประเด็นสำคัญ คือตนและครอบครัวต้องมาเพราะการได้เกิดเป็นชาวผู้ไทคำบง และครอบครัวเป็นชาวพุทธจึงมีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยและต้องมาทำบุญที่วัดแห่งนี้ทุกปีตามเทศกาล และที่สำคัญงานบุญมหาชาติที่มีการทำนายปฐมสมโพธิด้วยแล้วจึงต้องมาทุกปี ส่วนปีใดที่คำทำนายออกมาไม่ตันทักหรือไม่ตมามากเลย ก็จะระมัดระวังตัว ระมัดระวังการดำเนินชีวิต โดยหากพบว่าผลการทำนายจับฉลากปฐมสมโพธิในปีนั้นไม่ดีก็มักไปสะเดาะเคราะห์ สำหรับญาติหรือลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่น เช่น กรุงเทพฯ จะต้องเดินทางกลับภูมิลำเนาและมาจับฉลากทุกปีเพราะถือว่าเป็นพิธีกรรมในประเพณีบุญเดือน ๔ ส่วนผู้ที่ไม่ได้มาคือติดขัดมาไม่ได้จริง ๆ ก็จะต้องฝากชื่ออธิษฐานมา กล่าวคือ ผู้มาไม่ได้จริง ๆ ก็มักฝากชื่อมาให้พ่อแม่จับฉลากปฐมสมโพธิให้แล้วนำคำทำนายไปแจ้งญาติพี่น้องที่ไม่ได้มา นอกจากนี้รุ่งทิพย์ ยังอธิบายว่า สำหรับตนมีความเชื่อคำทำนายปฐมสมโพธิมาก เพราะตั้งแต่เกิดและจำความได้ตนก็รู้จักและมีความผูกพันกับการทำนายเช่นนั้นแล้ว และถือว่าขาดไม่ได้อีกทั้งการทำนายปฐมสมโพธิถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทคำบง สำหรับปีนี้จับได้หมายเลข ๔๗ เป็นภาพที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์โดยทรงเหาะให้เห็นในทวามกลางหมู่พระญาติและทรงทำลายยถิฐานะของหมู่พระญาติจนต่างทรงเบิกบานและน้อมรับพระสัทธรรม คำทำนายจึงถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

ภาพที่ ๙ ภาพบริเวณสถานที่พิธีทำนายน

ภาพที่ ๑๐ ภาพรุ่งทิพย์ จิตจักร ฟังฝอยคำทำนายน

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้างต้นควรสังเกตได้ว่า ชาวคำบงได้ใช้ภาพปฐมสมโพธิทำนายนชีวิตของผู้คนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวผู้ไทที่มีความหวังว่าการทำนายนจะมีส่วนช่วยให้คลายความวิตกกและเกิดสวัสดิมงคล รวมถึงเป็นการหยั่งรู้ถึงเหตุการณ์บางอย่างที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้ยังเห็นได้ว่า การทำนายนปฐมสมโพธิของชาวคำบงไม่ใช่การทำนายนทั่วไป หากแต่เป็นพิธีกรรมสำคัญที่ได้รับการประกอบขึ้นเพื่อให้มีจุดมุ่งหมายพิเศษและถือเป็นพิธีกรรมทางศาสนาของชนเผ่าไทในอีสาน ซึ่งแนวปฏิบัติเช่นนี้เป็นการคลายความกังวลเหตุการณ์ในชีวิตและความ

ไม่แน่นอน ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดทางศาสนาที่สื่อให้เห็นว่า การทำพิธีกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ในทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นการทำคุณไสย การเข้าทรง การไล่ผี ล้วนแล้วแต่เป็นกลไกทางสังคมที่ช่วยทำให้คนที่ป่วยสบายใจขึ้น ลดความวิตกกังวลในเรื่องเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตที่คนเราไม่สามารถควบคุมได้ (Thitathan, 1990, p. 29) นอกจากนี้ยังควรอธิบายได้ว่า การทำนายภาพปฐมสมโพธิของชาวผู้ไทยค้ำบงนอกจากจะสื่อให้เห็นถึงระบบการนับถือศาสนาของชนเผ่าแล้ว ข้อมูลยังแสดงว่า ชาวบ้านค้ำบง ถือกันว่าตนเป็นหน่วยหนึ่งในสังคม และถือกันว่าการทำนายเช่นนั้นเป็นระบบของความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม และยังเป็นพิธีกรรมแสดงอัตลักษณ์เฉพาะของชาวผู้ไทยค้ำบงอีกด้วยที่สำคัญคือ พิธีทำนายดวงชะตาผ่านภาพปฐมสมโพธิยังสะท้อนให้เห็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนในชุมชนผู้ไทยกลุ่มหนึ่ง ดังจะเห็นว่า หมู่บ้านใกล้เคียงมักจะประกอบพิธีทำนายปฐมสมโพธิและทำไม่สำเร็จ คือไม่มีผู้นิยมไปร่วมในพิธีทำนายดังที่พบกันในวัดประสิทธิ์โพธิ์ชัย บ้านค้ำบง ดังนั้น การทำนายภาพปฐมสมโพธิของชาวค้ำบงถือเป็นภาพสะท้อนแง่มุมพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ภายใต้ความเชื่อแบบเดียวกัน

หนู ภูพันนา (Phupanna, (2017, March 18)) (อายุ ๓๕ ปี) กล่าวว่า ตนเป็นผู้มีหน้าที่อธิบายคำทำนายปฐมสมโพธิ และตนจะต้องมาทุกปีไม่มาไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นคนในสังคมผู้ไทย ส่วนหมู่บ้านใกล้เคียงคิดและริเริ่มการทำนายปฐมสมโพธิเช่นเดียวกับที่ทำที่วัดประสิทธิ์โพธิ์ชัย บ้านค้ำบง หากแต่ไม่สามารถทำได้ แม้ว่าตนจะไปบรมและอธิบายให้ก็ไม่สมารถทำได้ ทั้งนี้ด้วยว่า ไม่มีผู้นิยมเพราะไม่มีเอกลักษณ์ดังที่ทำกันในหมู่บ้านค้ำบง ทั้งผู้อธิบายคำทำนายไม่มีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นทำนายปฐมสมโพธิในพื้นที่ อ.ห้วยผึ้งและ จ.กาฬสินธุ์ จึงมีที่ค้ำบงเท่านั้น ที่อื่นทำไม่ได้และไม่สำเร็จ

นิกร เพ็ชรขึ้น (Pemkuen, (2017, March 18)) (อายุ ๕๓ ปี) ชาวบ้านแจนแลน ต.แจนแลน อ.ภูผามาศ จ.กาฬสินธุ์ อธิบายว่า ตนเพิ่งมาจับฉลากทำนายปฐมสมโพธิปีแรก และคำทำนายมีความถูกต้องแม่นยำถึงร้อยละ ๘๕ ก่อนที่จะจับตนเองได้อธิษฐานในใจก่อน และถ้าปีหน้ามีงานเช่นนี้อีกตนจะมาจับฉลากอีก และถ้าปีหน้าได้คำทำนายที่ไม่ดีตนจะไปแก้ไขด้วยการทำบุญ สะเดาะเคราะห์และใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท และจะแนะนำให้ลูกใช้ชีวิตไม่ประมาทด้วย

นครเศรษฐ์ ภูเกิดพิมพ์ (Phukedpim, (2017, March 18)) (อายุ ๒๒ ปี) ชาวบ้านกุดหว้า ต.กุดหว้า อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ กล่าวว่า ตนเพิ่งมารวมบุญที่หมู่บ้านคำบงเป็นปีแรกและจับได้หมายเลข ๑๗ โดยส่วนตัวเชื่อว่า คำทำนายมีความแม่นยำร้อยละ ๗๕ และเป็นคำทำนายที่ไม่ดี ดังนั้นในปีนี้ ตนจะใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวังไม่ประมาท โดยจะพยายามคิด พุด และทำในสิ่งดีงาม เพราะตนเชื่อและยึดมั่นในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

กัณหา ศรีหรั่ง (Sring, (2017, March 18)) (อายุ ๔๘ ปี) กล่าวว่า ตนเกิดที่หมู่บ้านคำบงและในช่วงที่พอจำความได้และมีอายุประมาณ ๑๓ ปี ก็พบว่ามีการทำนายปฐมสมโพธิที่วัดประสิทธิ์โพธิ์ชัยแล้ว สำหรับตนและครอบครัวมาร่วมทำนายปฐมสมโพธิทุกปี และมีความแม่นยำร้อยละ ๑๐๐ ซึ่งถือว่ามีความแม่นยำมาก สำหรับปีใดที่คำทำนายไม่สู้ดีหรือไม่ดีมาจริงๆ ตนจะไปทำบุญให้เจ้ากรรมนายเวร และสำหรับตนแล้วคำทำนายที่ได้ส่วนมากอยู่ในเกณฑ์ที่ปานกลางมากกว่า และตนมักจะถามเรื่องสุขภาพ การเงิน การงาน โชคลาภ และคำทำนายสำหรับปีนี้อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า แม้ผู้คนจะเชื่อเรื่องดวงชะตาผ่านการทำนายทั้งร้ายและดี แต่ทว่าความคิดแกนกลางของผู้คนในพื้นที่ดังกล่าวคือความเชื่อแบบพุทธศาสนา เช่น บุญกุศล ความไม่ประมาท เป็นต้น การทำนายเช่นนี้แง่หนึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบพระพุทธรูปแบบชาวบ้าน แต่อีกแง่หนึ่งยังสะท้อนให้เห็นสถานภาพการนับถือศาสนาของชุมชนผู้ไทบ้านคำบงอีกด้วย

ส่วนสุวิมล ขุนทอง (Khunthong, (2017, March 18)) (อายุ ๑๗ ปี) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนประจำอำเภอห้วยผึ้ง และเป็นชาวคำบงกล่าวว่า ตนมาทุกปีตั้งแต่สมัยเรียนชั้นประถมศึกษา เพราะเกิดมาและจำความได้พ่อแม่ก็พามาจับฉลากปฐมสมโพธิแล้ว ส่วนตัวเชื่อว่ามี ความแม่นยำร้อยละ ๙๐ อีกอย่างทุกอย่างที่ผ่านมาในชีวิตอาจมีทั้งดีและไม่ดี ซึ่งอยู่กับการกระทำและการตัดสินใจของเรา สำหรับคำทำนายมีส่วนบ้าง และปีหน้าจะเข้าสอบเพื่อศึกษาในมหาวิทยาลัยจึงต้องขยันและตั้งใจ สำหรับปีที่ได้รับคำทำนายในแง่ไม่ดีก็รู้สึกกลัว แต่สุดท้ายเชื่อว่าอยู่กับตัวเราเอง และถ้าไม่ดีก็จะเข้าวัดทำบุญไม่ออกนอกกลุ่มนอกรทาง ใช้ชีวิตไม่ประมาทและจะมีสติมากขึ้น

จากข้อมูลสัมภาษณ์จะเห็นว่า วิถีชีวิตของชาวผู้ไทค้ำบางผูกพันอยู่กับการทำนายชะตาชีวิตด้วยภาพปฐมสมโพธิ ทั้งยังสะท้อนว่า การทำนายดังกล่าวเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่โดดเด่นของชุมชนผู้ไทค้ำบาง และเป็นหมู่บ้านเดียวในเขตอำเภอห้วยผึ้งที่ยังคงมีการทำนายทายเชนนี้นี้ ประเด็นดังกล่าวแสดงสะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของภาพปฐมสมโพธิ อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราววรรณกรรมศาสนาประวัตักับภาพวงรอบชีวิตของพระศาสดามีบทบาทหน้าที่ในการทำนายดวงชะตาและแก้ไขความไม่แน่นอนของชีวิตผู้คนในสังคมชาวบ้าน รวมถึงสัมพันธ์กับชะตาชีวิตทั้งดีและร้ายของกลุ่มผู้ไทค้ำบางได้อธิบายแล้วข้างต้นที่นำไปสู่ข้อสรุป ดังนี้

บทสรุป

จากข้อมูลทำให้ได้ข้อสรุปว่า บทบาทหน้าที่ของภาพปฐมสมโพธิ ๘๐ ภาพทำหน้าที่ทำนายดวงชะตาชีวิตของผู้คนในงานบุญเทศน์มหาชาติวัดประสิทธิ์โพธิ์ชัย ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนผู้ไทบ้านค้ำบาง ต.ค้ำบาง อ.ห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์ เนื้อหาของภาพชุดดังกล่าวเป็นภาพที่เชื่อมโยงกับชีวิตของผู้คนกับวรรณกรรมพระพุทธศาสนาแนวศาสนาประวัติ (พระสมณโคตม) ที่มีเนื้อหาและภาษาพิสดารและหลากหลาย ปฐมสมโพธิสำนวนที่สำคัญคือสำนวนพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสซึ่งมีชื่อเรียกว่า “ปฐมสมโพธิกถา” สำนวนดังกล่าวเป็นสำนวนเอกในฐานะวรรณคดีพุทธศาสนาพากย์ไทย ซึ่งต่อมาได้ปรากฏว่าเหม เวชกรได้วาดภาพพุทธประวัติโดยอาศัยเนื้อหาจากปฐมสมโพธิกถาสำนวนดังกล่าว โดยภาพชุดดังกล่าวเป็นภาพที่แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันระหว่างวรรณกรรมพุทธศาสนากับศิลปะจิตรกรรม

ในงานบุญมหาชาติหรือเทศน์มหาชาติบ้านค้ำบางได้นำภาพปฐมสมโพธิชุดดังกล่าวมาทำนายชะตาชีวิตของผู้คนครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เรียกว่า “พิธีเสี่ยงทายปฐมสมโพธิ” ภาพปฐมสมโพธิดังกล่าวจึงกลายมาเป็นภาพชุดสำคัญที่ผลต่อการทำนายชะตาชีวิตของชาวผู้ไทบ้านค้ำบาง ต.ค้ำบาง อ.ห้วยผึ้ง จ.กาฬสินธุ์ โดยมีหน้าที่สำคัญในการให้คำทำนายทั้งดีและไม่ดี และชาวบ้านค้ำบางต่างมีความเชื่อว่าชีวิตของตนและคนในครอบครัวขึ้นตรงกับเรื่องราวชีวิตของพระพุทธเจ้า ๘๐ ภาพ และหมายเลขภาพที่จับได้ทุกหมายเลขมีความเชื่อมโยงกับชีวิตตน จึงทำให้ชาวผู้ไทค้ำบาง ทั้งหมดมีชีวิตผูกพันกับภาพปฐมสมโพธิ โดยภาพปฐมสมโพธิ ๘๐ ภาพได้มีบทบาทหน้าที่

ในการทำนายดวงชะตาของชาวผู้ไทในวงรอบปีละหนึ่งครั้ง ทำให้คนในชุมชนมีความเชื่อว่าการดำเนินชีวิตของตนขึ้นตรงกับเรื่องราวในปฐมสมโพธิ และมีความเชื่อและความทรงจำร่วมกันผ่านภาพชุดดังกล่าว ทั้งยังมีมุมมองว่า ตนเป็นชาวพุทธและชีวิตของตนขึ้นตรงกับเรื่องราวของพระพุทธเจ้า ๘๐ ภาพ ทั้งนี้เนื่องจากพิจารณาว่าเรื่องราวของพระพุทธเจ้าเองก็มีทั้งดีและไม่ดี ดังนั้น ชาวคำบงในฐานะที่ตนเป็นชาวพุทธถือกันว่า เรื่องของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญที่สุด ภาพของพระพุทธเจ้าก็เป็นจิตรกรรมที่ยิ่งใหญ่และสำคัญกับชีวิตของคนในชุมชนบ้านคำบง ดังนั้น ชีวิตของตนจึงผูกอยู่กับพระพุทธเจ้า การทำนายที่มาจากภาพปฐมสมโพธินี้เองจึงผูกติดอยู่กับชีวิตตนเมื่อเป็นเช่นนี้ภาพปฐมสมโพธิจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะผู้ทำนายชะตาชีวิตของชาวผู้ไทคำบง เป็นเครื่องมือสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนในชุมชน และสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้ผู้คนชาวคำบงประมาทในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ภาพปฐมสมโพธิชุดดังกล่าวจึงไม่เพียงเป็นภาพสำหรับชมความงาม ศึกษาพุทธประวัติ หรือแสดงความสามารถของศิลปินเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการทำนายชะตาชีวิตของผู้ไทบ้านคำบงและสร้างความเชื่อ ความทรงจำร่วม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนดังกล่าวอีกด้วย

Reference

- Chuaajumrun, K. and others. (2010). *Phu Tai Kalasin* [Phu Tai in Kalasin]. Kalasin: Kalasin Kanpim.
- Feungfusakul, A. (2007). *Manutsayawitthaya Satsana Naeokhit Phuentshan Lae Kan Thokthiang Thang Thruesadi*. [Anthropology of Religion: basic concepts and theoretical arguments]. Chiang Mai: Phongsawat.
- Green, T.A. (1997). *An encyclopedia of beliefs, customs, tales, music and art*. California: Santa Barbara.
- Laolerdworakul, A. (2003). *The Thai version of Pathomsombodhikatha by the Supreme Patriarch H.R.H. Prince Paramanujitajinorasa: content relation to other biographies of the Buddha*. (Doctoral dissetation). Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

- Nathalang, S. (2009). *Tritsadi katichonwittaya: withi nai kan wikro tumnan puenban* [Folklore theory: Analysis methodology of myths and folk tales]. (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Thitathan, S. (1990). Naewkid kiawkap sassana lae kwamchua nai sangkhom [Concepts of religions and beliefs in society]. In, *Teaching materials regarding concepts of religions and beliefs in the society, unit 1-7*. Nonthaburi: STOU Press.
- Venerable Suthithummanuwat. (2015). Pab wichit chud pathom sompot [Exquisite paintings on the Great Enlightenment by Hem Vejakorn]. In Venerable Siriyano, T, Venerable (Eds.) *published on the occasion of the royally sponsored cremation of Venerable Dhammapanyabadi (Tissanukaro, S.)*. Bangkok: Cover Creative.
- Yamnadda, S. (2000). *Wannakadi Puttasassana pak Thai* [Buddhist literature in Thai]. Bangkok: Chulalongkorn University.

Interview Source

- Buchatip, C. (2017, March 18). Personal Interview.
- Bunnamon, N. (2017, March 18). Personal Interview.
- Charoenphon, U. (2017, March 18). Personal Interview.
- Chayapinan, P.Monk, (2017, March 18). Personal Interview.
- Chitchak, R. (2017, March 18). Personal Interview.
- Dai sa-nguan, S. (2017, March 18). Personal Interview.
- Khunthong, S. (2017, March 18). Personal Interview.
- Lertsongkram, A. (2017, March 18). Personal Interview.
- Pemkuen, N. (2017, March 18). Personal Interview.
- Phoofaek, B. (2017, March 18). Personal Interview.
- Phukedpim, N. (2017, March 18). Personal Interview.
- Phupanna, N. (2017, March 18). Personal Interview.

Phuthonlert, R. (2017, March 18). Personal Interview
Prachachai, N. (2017, March 18). Personal Interview.
Prachai, M. (2017, March 18). Personal Interview.
Sriring, K. (2017, March 18). Personal Interview.
Srisa-nga, N. (2017, March 18). Personal Interview.
Sabangban,P. (2017, March 18). Personal Interview.